

TURKU
Museo

Turun kaupunki- arkeologisten löytöjen taltiointi- ja poistokriteerit

Turun kaupunginmuseon suositus

9.3.2026

Turun kaupunginmuseo

Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo

Turun kaupunginmuseo

Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo

Toimittajat: Tanja Ratilainen, Elina Saloranta, Jere Leppänen, Maarit Hirvilammi ja Riikka Saarinen

Taitto: Jere Leppänen

Kansikuva: Nahkakenkä (TKM21816:NE13816), Kuvaaja: Martti Puhakka

Julkaisuvuosi: 2026

Sisällys

1 Johdanto	4
1.1. Suosituksen tausta	4
1.2. Suosituksen tarkoitus ja soveltamisalue	5
1.3. Suosituksen laatiminen.....	6
2 Yleiset periaatteet	8
2.1. Löytöjen luettelointi.....	8
2.2. Löytöjen konservoinnista	8
2.3. Tutkimushankkeessa huomioitavaa.....	9
2.4. Arkeologinen konteksti	10
2.5. Jos löytö poistetaan.....	11
3 Taltiointi- ja poistokriteerit	12
3.1. Suositusten rakenne.....	12
3.2. Orgaaniset materiaalit	12
3.2.1. Säilyneisyys Turussa.....	12
3.2.2. Puut (PU) ja tuohet (TU).....	12
3.2.3. Luuesineet (LU)	14
3.2.4. Nahka (NA)	15
3.2.5. Tekstiilit (KT).....	17
3.2.6. Meripihka (MP)	18
3.3. Epäorgaaniset materiaalit.....	18
3.3.1. Astiakeramiikka eli saviastiat (KE).....	18
3.3.2. Kaakelit (KA).....	21
3.3.3. Kiviesineet (KI).....	22
3.3.4. Kuonat (KU)	23
3.3.5. Lasit (LA) ja lyijypuitteet (ME).....	23
3.3.6. Liitupiiput (LI)	25
3.3.7. Metallit (ME).....	26
3.3.8. Palanut savi (PS).....	28
3.3.9. Rahat (RA).....	28
3.4. Rakennefragmentit ja ei-esineelliset luut	29
3.4.1. Rakennefragmentit (RF)	29
3.4.2. Ei-esineelliset eläinluut (LN)	30
3.4.3. Ihmisluut (historiallinen aika) (LN)	31
4 Lisäaineistot.....	32
4.1. Aluerajaukset	32
4.2. Luettelointikoodisto.....	33
Liite 1. Valmistelutyön kuvaus	35
Liite 2. Vaikutustenarviointi	40

1 Johdanto

1.1. Suosituksen tausta

Kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia ja niihin kajoaminen on ilman lain nojalla annettua lupaa kielletty. Lain ensisijainen tarkoitus on säilyttää kiinteät muinaisjäännökset alkuperäisellä paikallaan. Mikäli muinaisjäännökseen on kuitenkin tarvetta kajota esimerkiksi tieteellisen tiedon hankkimisen, maankäytön tai rakentamisen vuoksi, arvioivat Museovirasto sekä museolain (314/2019) mukaista alueellista kulttuuriympäristötehtävää hoitava alueellinen vastuumuseo, onko kajoaminen mahdollista riittävien arkeologisten tutkimusten jälkeen. Tutkimuksissa muodostuva tieto tallennetaan arkistoihin ja kokoelmiin, ja se on tulevaisuudessa käytettävissä esimerkiksi tutkimuksessa, julkaisuissa ja näyttelytoiminnassa.

Historiallisten kaupunkien arkeologiset kerrokset ja rakenteet ovat monella tavalla muista Suomen muinaisjäännöksistä poikkeavia. Kaupunkiympäristöissä rakennetaan ja kaivetaan maata jatkuvasti, eikä näissä ympäristöissä muinaisjäännösten säilyttäminen koskemattomina ole aina mahdollista. Samalla historiallisille kaupunkikohteille ovat tyypillisiä laajat ja paksut arkeologiset kerrokset, joiden sisältämä löytöaineisto on runsasta ja materiaaliltaan monimuotoista. Löytöjen taltioinnissa joudutaan tämän vuoksi tekemään valintoja enemmän kuin monilla muilla muinaisjäännöksillä.

Nämä piirteet korostuvat Turussa, missä arkeologiset kerrokset ovat Suomen mittakaavassa harvinaisen vahvoja, ja joissa orgaaninen aines on säilynyt poikkeuksellisen hyvin. Turun kaupunkikaivauksissa taltioitu löytöaineisto on siten monin tavoin ainutlaatuista. Löydöt myös poikkeuksellisesti taltioidaan Museoviraston arkeologisten kokoelmien sijaan Turun kaupunginmuseon kokoelmiin.

Arkeologisten löytöjen talteenottoa ja käsittelyä on ohjattu Museoviraston laatimissa Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeissa.¹ Edellä kuvattu kaupunkikaivausten löytöaineistojen runsaus huomioidaan laatuohjeissa seuraavasti: *”Historiallisen ajan kohteita kaivettaessa ja erityisesti kaupunkikaivauksilla – – massalöydöt, kuten rautanaulat, otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Löytöesineistön valikointi tapahtuu vasta jälkityövaiheessa, kun kaivetun kohteen tulkinnasta ja merkityksestä on jo saatu käsitys.”* Lisäksi laatuohjeissa todetaan, että *”[j]os kaikkia löytöjä ei talleteta, on keskeisenä valintakriteerinä löydön, löytöryhmän tai löytöyhteyden tutkimuksellinen informaatioarvo.”*

Tutkimukselliseen informaatioarvoon perustuvia löytöesineistön valikointiin liittyviä käytänteitä ei Turun kaupunkikaivauslöytöjen osalta ole aikaisemmin linjattu tai ohjeistettu. Turun kaupunginmuseo (entinen Turun museokeskus) on 5.7.2017 laatinut asiakirjan, johon on kirjattu aikaisemmin tehtyjen arkeologisten kaivaustutkimusten pohjalta löytöaineiston valikointikäytänteitä. Asiakirjan

---

¹ Museovirasto 2020. <https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>

laatiminen liittyi tuolloin uuteen toimintaympäristöön, jossa arkeologisia kaivaustutkimuksia Turun kaupunkikaivausalueella ryhtyivät tekemään kaupunginmuseon sijaan muut arkeologian alan toimijat. Asiakirjan pääasiallinen tarkoitus oli toimia keskustelun alustuksena, eikä sitä ollut laadittu ohjeistamaan tulevia tutkimuksia. Taltiointiohjeistukselle todettiin kuitenkin olevan Turun löytöaineistojen erityislaatuisuuden vuoksi tarvetta, ja sellaisen työstöön ryhdyttiin vuonna 2022. Ohjeistus valmistui maaliskuussa 2026.

1.2. Suosituksen tarkoitus ja soveltamisalue

Tämä asiakirja on Turun kaupunginmuseon suositus Turun kaupunkiarkeologisten löytöjen taltioinnin hyvistä käytännöistä. Suositus perustuu asiantuntijatyöryhmän näkemyksiin, ja pohjautuu erityisesti Turun kaupunkikaivausalueella tehtyihin arkeologisiin tutkimuksiin ja niissä taltioituun löytöaineistoon.

Asiakirjan tavoitteena on tukea Turun kaupunkikaivausalueella (ks. luku 4.1) tehtävien arkeologisten tutkimusten suunnittelua ja toteutusta sekä edistää läpinäkyviä ja tutkimuksellisesti perusteltuja valintoja löytöjen käsittelyssä. Asiakirjassa tarkastellaan eri löytöryhmien tutkimuspotentiaalia ja esitetään perusteita taltiointiin ja poistoihin liittyvien ratkaisujen tekemiseen. Asiakirja ei sisällä konservointiohjeita eikä ohjeita luonnontieteellisten analyysien teettämiseen.

Turun keskusta-alueella sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama kiinteä muinaisjäännös nimeltään Turun kaupungin vanha asemakaava-alue (muinaisjäännösrekisterin tunnus 853500004).² Muinaisjäännöksen alueella on arkeologisia kerroksia ja rakenteita kaupungin perustamisesta 1300-luvulta lähtien. Paikalta tunnetaan merkkejä myös kaupunkia varhaisemmasta asutuksesta 1100-luvun lopulta ja 1200-luvulta. Muinaisjäännökseen kuuluvat vuonna 1828 vahvistettua Engelin asemakaavaa ennen muodostuneet kerrokset. Käytännössä tämä tarkoittaa kaupungin suurpalossa 1827 tai sitä ennen muodostuneita arkeologisia kerroksia.

Turun keski- ja vaasa-aikainen kaupunkialue on Museoviraston laatimassa inventoinnissa tunnistettu valtakunnallisesti merkittäväksi arkeologiseksi alueeksi (VARK 2025).³ Turun kaupungin keski- ja vaasa-aikaisen VARK-alueen⁴ valintakriteereissä on huomioitu alueen kulttuurikerrosten hyvä säilyneisyys, erityisesti orgaanisen aineksen ja keskiaikaisten kerrosten osalta, joiden

---

² Muinaisjäännös Museoviraston ylläpitämässä muinaisjäännösrekisterissä:

<https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.853500004>.

Turun keskusta-alueella sijaitsevat myös muinaisjäännökset Tuomiokirkko (1000039354), Luostarinmäki (853010069), Vartiovuoren hautausmaa (1000019563), Pyhän Kerttulin huoltolan hautausmaa (1000019561), Gadolininristi (1000018850) Makasiiniranta (1000039130), Turun linnan tiilisali (1000031174), Manillanranta (1000040828), Korppolaismäki (853010061), Puolalanmäki (1000034229), Yliopistonkatu 41 hautausmaa (1000019568), Pyhän Mikaelin kirkko (1000019559), Sairashuoneenkadun kellari (1000036892), Gaddin puutarha (1000037560), Turun linnan hautausmaa (1000019560), Pakkarinkadun kolerahautausmaa (1000019535), Malminkadun kolerasairaala (1000030942), Turun linna (1000019681) ja Ryssänmäki (1000019569).

³ Valtioneuvosto hyväksyi VARK-inventoinnin valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi 7.11.2024. Lisää aiheesta: <https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/valtakunnallisesti-merkittavat-arkeologiset-kohteet-vark>

⁴ VARK-inventoinnin tunnus 100416, https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/VARKL/asp/v_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=853500004

todetaan olevan Suomen oloissa poikkeuksellisia. Turun kaupungin erittäin paksuissa ja kosteissa kulttuurikerroksissa orgaaninen aines (kuten puu, nahka, kasvituotteet) on säilynyt poikkeuksellisen hyvin. Turku on myös ainoa nykyisen Suomen keskiaikaisista kaupungeista, jossa rakennettiin muurattuja rakennuksia. Turun kaupungin keski- ja vaasa-aikaiseksi VARK-alueeksi on rajattu vanhin kaupunkialue, joka on vanhan asemakaava-alueen muinaisjäännösalueutta suppeampi (ks. luku 4.1).

Turun kaupunginmuseumuoto suosittelee, että tässä asiakirjassa esitettyjä käytänteitä noudatetaan mahdollisimman laajasti, kun tutkimuksia tehdään Turun kaupunkikaivausalueella (ks. luku 4.1). Kajoavien arkeologisten tutkimusten laatua ja toteutusta valvoo valtakunnallisena toimivaltaisena viranomaisena Museovirasto. Löytöjen taltiointia koskevat suositukset voivat olla erityisen merkityksellisiä siinä osassa muinaisjäännöstä, joka on määritelty Museoviraston laatimassa inventoinnissa valtakunnallisesti merkittäväksi arkeologiseksi alueeksi (VARK).

Suosituksista voi olla mahdollista soveltuvilta osin hyödyntää myös muiden Suomen historiallisten kaupunkien, ja erityisesti VARK-statussa saaneiden muinaisjäännösten arvojen säilyttämisessä. Muissa kohteissa on kuitenkin huomioitava, että suositukset perustuvat Turun kaupunkiarkeologisten aineistojen erityispiirteisiin, eivätkä siten välttämättä ole suoraan sovellettavissa muihin kohteisiin.

1.3. Suosituksen laatiminen

Tämän suosituksen valmistelutyötä organisoi Turun kaupunginmuseumuoto. Taltiointi- ja poistokäytänteiden laatimista varten koottiin eri aihepiirejä ja esineryhmiä tunteva asiantuntijatyöryhmä. Työryhmän jäsenet olivat:

- ♦ Ilari Aalto (Aboa Vetus Ars Nova, liitupiiput)
- ♦ Aki Arponen (Kansallismuseo, konservointi)
- ♦ Auli Bläuer (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, Luonnonvarakeskus, luut)
- ♦ Georg Haggrén (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, lasit)
- ♦ Maarit Hirvilampi (Turun kaupunginmuseumuoto, konservointi)
- ♦ Janna Jokela (Aboa Vetus Ars Nova, saviastiat)
- ♦ Petteri Järvi (Turun kaupunginmuseumuoto, numismatiikka)
- ♦ Janne Harjula (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, nahka, puu)
- ♦ Maija Helamaa (Muuritutkimus Oy, saviastiat)
- ♦ Kari Hintsala (Turun kaupunginmuseumuoto, kulttuurihistorialliset kokoelmat)
- ♦ Piritta Häkälä (Turun kaupunginmuseumuoto, arkeologi)
- ♦ Heini Kirjavainen (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, tekstiilit)
- ♦ Jutta Kuitunen (Museovirasto, arkeologiset kokoelmat)
- ♦ Kirsi Majantie (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, kaakelit)

- ♦ Heidi Martiskainen (Museovirasto, raudat)
- ♦ Jani Oravisjärvi (Kansallismuseo, Rahakammio, numismatiikka)
- ♦ Tanja Ratilainen (Turun kaupunginmuseo, rakennefragmentit)
- ♦ Riikka Saarinen (Turun kaupunginmuseo, konservointi)
- ♦ Katja Vuoristo (Museovirasto, arkeologiset kokoelmat ja arkistot)

Asiantuntijatyöryhmä piti kahdeksan kokousta, joissa laadittiin Turun vanhaa asemakaava-aluetta koskevat löytöjen taltiointi-, poisto- ja konservointilinjaukset. Turun kaupunginmuseo pyysi 14.4.2023 päiväystä linjausten luonnoksesta lausuntoa (dnro 3333–2023) kahdeksalta taholta. Lausunnonantajat on listattu liitteessä 1. Lausuntoja ja kommentteja käsiteltiin työryhmän kokouksessa 14.9.2023. Seuraavaksi linjauksista muodostettiin pienemmässä työryhmässä suositusluonnos, josta Turun kaupunginmuseo pyysi 14.4.2025 (dnro 2981–2025) lausuntoa Museovirastolta (lausunto MV/00872/2025). Lausuntopalautteen pohjalta suositusta työstettiin Turun kaupunginmuseon sisäisessä työryhmässä ja yhdessä sidosryhmien kanssa.

Lopullisen suosituksen on koonnut Turun kaupunginmuseon sisäinen työryhmä, johon kuuluivat Tanja Ratilainen, Elina Saloranta, Jere Leppänen, Maarit Hirvilampi ja Riikka Saarinen. Työryhmässä kirjoitettiin asiakirjan johdanto ja liitteet sekä muotoiltiin asiantuntijatyöryhmän laatimien linjausten pohjalta esineryhmäkohtaiset suositukset. Esineryhmien taustatietotekstit laati edellä mainittu asiantuntijatyöryhmä. Tarkemmin valmistelutyötä ja saatua lausuntopalautetta, sekä valmistelutyön aikana tehtyä vaikutustenarviointia on käsitelty liitteissä 1 ja 2.

2 Yleiset periaatteet

2.1. Löytöjen luettelointi

Arkeologiset löydöt ja näytteet luetteloidaan Turun kaupunginmuseon kokoelmiin niin sanotulta Turun kaupunkikaivausalueelta, joka on määritelty Museoviraston ja Turun kaupunginmuseon välisessä sopimuksessa.⁵ Sopimus ei koske seuraavien kiinteistöjen alueilta tehtyjä löytöjä: 853-002-0001-0003 (Aboa Vetus Ars Nova -museo, ns. Rettigin Palatsin tontti), 853-514-0043-0003 (Turun tuomiokirkko) ja 853-514-0003-0002 (Turun linna). Kaupunkikaivausalueen raja on luvussa 4.1.

Kaupunkikaivausalueen arkeologiset löydöt luetteloidaan Turun kaupunginmuseon ylläpitämään Museon informaatioportaaliin (MIP). Luetteloinnissa käytettävät koodiluokat ovat luvussa 4.2. Turun kaupunginmuseon kokoelmiin luetteloitaviin löytöihin ei pääsääntöisesti tehdä numerointeja, vaan lopulliseen varastointipussiin tai -laatikkoon tulee tietokannasta tulostettu löytönumerolappu. Museolta saa tarkemmat luettelointi- ja pakkausohjeistukset, joita ei käsitellä tässä suosituksessa.

2.2. Löytöjen konservoinnista

Kaikkien kokoelmiin taltioitavien löytöjen pitkäaikainen säilyminen tulee olla varmistettu. Tämä edellyttää useiden löytöryhmien osalla konservointia. Löytöjen konservointitarpeeseen vaikuttavat monet eri tekijät, kuten löydön materiaali, kunto ja löytökontekstin olosuhteet. Orgaaninen aines ja metallit tarvitsevat lähes poikkeuksetta aktiivisia konservointitoimenpiteitä. Myös lasilöydöt voivat vaatia konservointitoimenpiteitä. Löytöjen konservoinnin tarpeen ja siinä käytettävien menetelmien arvioinnin tekee konservaattori.

Turun kulttuurikerrosten hyvän säilyneisyyden vuoksi orgaanisista materiaaleista koostuvia löytöjä on usein odotettavissa runsaasti. Suurilukuisten löytöryhmien kohdalla on mahdollista hyödyntää ryhmäkonservointimenetelmiä ja erilaatuisia materiaaliakohtaisia konservointimenetelmiä sekä kustannuksiltaan edullisempia konservointimateriaaleja ja kevyempää dokumentaatiota.

Tässä asiakirjassa ei anneta ohjeita löytöjen konservointimenetelmistä, mutta joidenkin esineryhmien kohdalla suosituksessa (ks. luku 3) todetaan konservointiin liittyviä erityispiirteitä. Turun kaupunginmuseolta saa tarvittaessa lisätietoja konservoinnista. Ryhmäkonservointi- ja niin sanottujen kevytkonservointimenetelmien käyttö on tapauskohtaista, ja edellyttävät aina konservaattorin tekemää arviota konservointimenetelmien soveltuvuudesta.

---

⁵ Löytöjen luettelointi Turun kaupunginmuseon kokoelmiin on pitkäaikainen käytäntö, josta viimeisin sopimus on tehty 17.6.2021 (MV/1/07.06.01/2020, Turussa dnro 1230-2020). Sopimuksen mukaan kaupunkikaivausalueella tehtyjen tutkimusten löydöille haetaan Museoviraston arkeologian kokoelmien päänumero (KM-numero) Museoviraston tutkimuslupakäytännön mukaisesti, ja Turun kaupunginmuseo viittaa omissa järjestelmissään Museoviraston päänumeroon.

2.3. Tutkimushankkeessa huomioitavaa

Kaikki 1300-lukua vanhemmat esinelöydöt ja luut tulee yleensä taltioida,⁶ ja suositusta sovelletaan ainoastaan tätä nuorempiin aineistoihin. Löytöaineiston valikointia tehtäessä on hyvä pitää mielessä, että löytöjä voi aina taltioida, vaikka suosituksessa mainitut poistokriteerit täyttyisivätkin.

Kajoavassa arkeologisessa tutkimuksessa voi hyvästä varautumisesta huolimatta tulla yllätyksellisiä löytöjä tai löytömääriä, joita ei ole voitu hankkeen budjetoinnissa huomioida. Tällaisissa tapauksissa ensisijaisesti suositellaan neuvoteltavan tilaajan kanssa lisätyöstä, joka yllätyksellisestä löytömäärästä aiheutuu. Tämä on tavallinen käytäntö rakennusosalalla ja sovellettavissa myös arkeologisiin hankkeisiin.

Joissain tapauksissa voidaan joutua priorisoimaan taltioitavia löytöjä. Priorisointiin vaikuttavat löytöjen informaatioarvo, kontekstin laatu, säilymisaste ja muut tekijät, joita käsitellään materiaalikohteisissa suosituksissa (luku 3). Priorisoinnista huolimatta tutkimuksissa tulee aina pyrkiä ottamaan talteen riittävän edustava aineisto.

Turun kaupunginmuseo suosittelee, että löytöjen ja näyttöiden arviointiin tarvittava asiantuntijuus löytyy tutkimuksia tekevästä työryhmästä (arkeologiyrityksestä) ja vain poikkeustapauksissa joudutaan konsultoimaan ulkopuolista asiantuntijaa. Mikäli hankkeessa ei ole osteologia, on hyvin suositeltavaa, että ulkopuolista osteologia konsultoidaan luiden taltiointi- ja poistopäätöksissä.

---

⁶ vrt. Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet, Museovirasto 2020.

2.4. Arkeologinen konteksti

Arkeologisten löytöjen taltiointikäytännöissä keskeistä on löytökonteksti, josta löytö on peräisin. Kontekstin ja löydön suhdetta on aina tarkasteltava tapauskohtaisesti. Löytökonteksti luokitellaan tässä suosituksessa seuraavalla tavalla:

- ♦ ***Tutkimuksellisesti informatiivinen konteksti***
  - Primaarikerros, esimerkiksi toimintapaikalleen kerrostunut kerros
  - Sekundaarikerros, esimerkiksi tunkio tai rakenteeseen liittyvä kerros
  - Huomioitava tapauskohtaisuus; myös esimerkiksi täyttökerros voi olla informatiivinen
- ♦ ***Tutkimuksellisesti epäinformatiivinen konteksti***
  - Esimerkiksi vähälöytöinen kerros,
  - massiivinen puhdasmaatäyttö tai
  - moderni sekoittunut kerros
- ♦ ***Sekoittunut konteksti***
  - Yleensä täyttökerros, jossa on hyvin eriaikaisia konteksteja ja löytöjä sekoittuneena toisiinsa.
  - Kontekstin laatua voi arvioida löytöaineiston perusteella: mitä eriaikaisempia löytöjä kerrokseen on sekoittunut, sitä heikompi on kontekstin informaatioarvo. Toisaalta sekoittunut konteksti voi olla vanha ja siten tutkimuksellisesti informatiivinen.
  - Kaupunkien kaikista arkeologisista kerroksista täyttökerrokset muodostavat tavallisesti tilavuudeltaan laajimpia kerroksia.

2.5. Jos löytö poistetaan

Osa arkeologisessa tutkimuksessa taltioidusta löytöaineistosta tullaan tutkimuksen jälkitöissä poistamaan. Poisto on aina tehtävä systemaattisesti ja perustellusti. Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeiden⁷ mukaan poistettavista löydöistä on kirjattava perustiedot (materiaali, paino, laji) niin sanottuun poistettujen löytöjen luetteloon, ja löydöt on valokuvattava ennen niiden poistamista. Tässä suosituksessa kehoitetaan poistoa harkittaessa huomioimaan lisäksi seuraavat asiat:

- ♦ Löydön tunnistaminen ennen poistoa on tärkeää. Tulkinnoiltaan epäselville katkelmille voi myöhemmin löytyä selitys, ja ne voivat osoittautua tutkimuksellisesti hyvinkin merkittäviksi.
- ♦ Jos löytö poistetaan, on poistamiselle aina kirjattava perusteet.
- ♦ Löytö on dokumentoitava ennen poistoa. Erityisen tärkeää on perustietojen lisäksi hyvälaatuinen valokuva. Poistoihin liittyvä dokumentointiaineisto (materiaali, laji, paino, kappalemäärä, digikuvat ja mahdollisuuksien mukaan röntgenkuvat) talletetaan Turun kaupunginmuseon MIP-järjestelmään. Suosituksessa on materiaaliakohtaisia tarkennuksia dokumentointimenetelmistä.
- ♦ Metallilöydöt suositellaan röntgenkuvattavan ennen poistopäätöstä, mikäli löydöt eivät ole selkeästi tunnistettavissa, eivät ole selvästi resentejä tai alkuperäinen esinepinta ei erotu.
- ♦ Resentit löydöt (hyvin nuoret, löytöpaikan historian kannalta merkityksettömät löydöt) voi poistaa kaikista materiaalityypeistä ilman tarkempaa dokumentointia.
- ♦ Poistojen luettelointi MIP-järjestelmään voi olla yksikön sisällä materiaalityypitteluun⁸ perustuva, mutta sen ei ole välttämätöntä olla yhtä tarkkaa tasoa kuin taltioitavien löytöjen luetteloinnissa. Esimerkiksi erilaisten ja erityyppisten punasaviastioiden paloja voi luetteloida samalle poistonumerolle.
- ♦ Poistolöytöjä sisältävään kuvaan ei suositella laitettavan yksikön kaikkia poistettavia, eri materiaalisia löytöjä.
- ♦ MIP-järjestelmässä tutkimukselle lisätyn yhden kuvan voi linkittää useisiin poistettaviin löytöihin.
- ♦ Poistettuja luita ja löytöjä voi tarjota yliopistoille opetuskokoelmiin. Myös museolla voi olla intressejä säilyttää poistettavia löytöjä esimerkiksi näyttelytarkoituksiin.

---

⁷ Museovirasto 2020.

⁸ ks. koodiluokitus luvusta 4.2.

3 Taltiointi- ja poistokriteerit

3.1. Suositusten rakenne

Löytöesineistön valikoinnissa lähtökohtana on, että mahdollisimman suuri osa kaivauksilla vastaan tulevasta löytöaineistosta otetaan talteen ja taltioidaan kokoelmiin tulevaa tutkimus- ja muuta käyttöä varten. Kaupunkikaivauksilla löytöaineiston valikointia joudutaan kuitenkin useimmiten tekemään. Tässä luvussa esitetyissä suosituksissa kerrotaan, mihin ominaisuuksiin kunkin löytöryhmän taltioinnissa tulee kiinnittää huomiota, ja millaisilla perusteilla poistoja löytöryhmän kohdalla on mahdollista tehdä.

3.2. Orgaaniset materiaalit

3.2.1. Säilyneisyys Turussa

Turun kaupunkialueen kosteassa maaperässä orgaanista löytöaineistoa on säilynyt paljon. Muissa Suomen kaupungeissa vastaavaa aineistoa on säilynyt hyvin vähän verrattuna Turkuun. Erityisesti tämä koskee keskiaikaisten kerrosten nahka- ja puulöytöjä, joita ei muualta Suomesta ole löytynyt kuin satunnaisesti.

Keskiaikaisen keskustan alueella keskiajan tai 1500-luvun orgaaninen materiaali on tavallisesti hyvin säilynyttä. Kosteilla savialueilla orgaanista materiaalia on säilynyt myös nuoremmissa kerroksissa.

3.2.2. Puut (PU) ja tuohet (TU)

Turun kaupungin ja Turun kaupunginmuseon ydinkokoelmaan kuuluvaa arkeologista puulöytöaineistoa vastaavaa kokoelmaa ei ole missään muussa suomalaisessa museossa.

Puu on ensisijaisesti kasvi, joka arkeologian näkökulmassa muuntuu eloperäiseksi raaka-aineeksi ja materiaaliksi. Biologis-arkeologisessa tutkimuksessa tutkitaan esimerkiksi eri puulajien yleisyyttä, esiintymistä ja käyttöä. Arkeologisesti kaivausaineistojen puu voidaan ryhmitellä esimerkiksi rakenteisiin, esinelöytöihin, teelmiin ja työstöjätteeseen. Puurakenteiden poisvalintaa tapahtuu jo kaivausvaiheessa, kun suurin osa puisista rakenteista tuhoutuu dokumentoinnin jälkeen. **Rakenteita**, rakennusten puisia osia, esim. salvosnurkkia tai ovia voidaan ottaa talteen näytteenomaisesti. **Puuntyöstöjäte** on aliarvostettu, alidokumentoitu ja alitutkittu kategoria. Työstöjätteen merkitys on siinä, että se voi indikoida käsityöläisyyttä ja jopa "verstaita". Puuesineiden **teelmät** ovat työkalujen ja työstöjätteen ohella myös erittäin tärkeä **paikallisen** käsityöläisyyden indikaattori.

Puuesineiden tutkimus on lisääntymässä Suomessa, ja tutkimuspotentiaali on suuri. Kautta historian puun käyttö materiaalina on ollut erittäin laajaa, joten löytöryhmiä on paljon. Varsinaisen puuaineksen lisäksi on huomioitava myös tuohen ja kaarnan käyttö esineisiin. Puulöytöjä on tullut lähinnä keskiaikaisista kerroksista, mutta huomattavasti vähemmän nuoremmista kerroksista, joihin tuen säilymistekijöistä. Huonon säilyvyyden takia Turun aineistoissa on selvä aukko löydöissä ja tietämyksessä 1500-luvun lopun sekä 1600–1700-lukujen puulöytöjen osalta. Puuesinelöytöjen merkitys ei siis vähene keskiajan jälkeen. Siksi on tärkeää saada talteen myös nuoremmista kerroksista tutkimuksellisesti merkityksellisiä löytöjä.

Puu- ja tuohiesineet ja teelmät

- ♦ Keskiaikaiset puu- ja tuohiesineet sekä sellaisten teelmät lähtökohtaisesti suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Nuoremmista kerroksista taltiointi voidaan tehdä esineryhmittäin valikoiden. Tavoitteena on tutkimuksellisesti mahdollisimman edustava otos. Valikoinnissa on huomioitava edellä mainittu tietoaukko uuden ajan puulöytöaineistoissa.
- ♦ Mahdollisten poistojen tulee painottua tutkimuksellisesti epäinformatiivisista konteksteista löytyneisiin tai tapauskohtaisesti löytöhetkellään erittäin huonokuntoisiin kappaleisiin.

Kimpiastiat

- ♦ Kokonaiset astiat suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Keskiaikaisten kimpiastioiden palojen poistamista on harkittava tarkkaan.
  - Pieniä (kaksiuraisia) kimpivadin paloja voidaan poistaa, jos se on priorisointisyyistä tarpeen.
  - Tutkimuksellisesti epäinformatiivisista tai sekoittuneista konteksteista kimppeä voidaan tarvittaessa poistaa.
  - Edustava otos voi olla riittävä tapauksissa, joissa kimppeä löytyy informatiivisesta kontekstista suuria määriä.
- ♦ Huomiota on kiinnitettävä erityispiirteisiin, kuten merkintöihin ja kirjoituksiin, sekä uusiokäytettyihin astioihin ja erityisiin astiatyyppeihin, kuten maidonhapatukseen käytettyihin mataliin kimpiastioihin.
- ♦ Keskiaikaa nuoremmista aineistoissa taltiointia voidaan tehdä otoksena, huomioiden edelleen erilaiset astiatyypit sekä edellä mainitut erityispiirteet.
- ♦ Kimppeiden konservoinnissa voi olla mahdollista hyödyntää ryhmäkonservointimenetelmiä.

Työstöjäte ja työstetyt puukappaleet

- ♦ Aineistoissa tulee kiinnittää huomiota sorvaustappeihin, jotka pääsääntöisesti suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Työstöjätettä (puulastuja) suositellaan ottamaan näytteiksi laadukkaista ja hyvin säilyneistä konteksteista. Näytteet voidaan säilyttää ilman konservointia.
- ♦ Työstettyjä puutikkuja ja -tappeja on suositeltavaa taltioida valikoituna otoksena, erityisesti informatiivisimmista konteksteista, ja niitä on mahdollista konservoida ryhmäkonservointimenetelmillä.

3.2.3. Luuesineet (LU)

Tähän ryhmään kuuluvat luusta, sarvesta, eläimen hampaista ja norsunluusta (norsun, mursun, kaskelotin, miekkavalaan, sarvivalaan, mammutin syöksyhampaat) valmistetut teelmät, esineet tai esineen osat. Esineryhmiä ovat muun muassa kammot, kirjoituspuikot, veitsen kahvat, lusikat, neulat, neulakotelot, napit, luistimet, pelinappulat, nopat, hammasriipukset, jalkajousen pylpyrät, soittimet ja värttinän kehrät. Naudan sormiluusta on valmistettu *babka*-pelin nappuloita, joita on haastavaa tunnistaa. Pelin heittonappulat tunnistaa niihin poratuista rei'istä. Heittonappulan sisään on voitu laittaa painoksi metallia. Luusta on valmistettu myös erilaisia koristelistoja tai -heloja muusta materiaalista valmistettuihin esineisiin. Luulöydöt voivat olla merkki paikallisesta valmistuksesta tai kauppatavarana olleesta ylellisyystuotteesta.

Luuesineet ja teelmät

- ♦ Esineet ja teelmät suositellaan taltioitaviksi pääsääntöisesti kaikenikäisistä konteksteista, koska luuesineitä ei yleensä löydy suuria määriä.
- ♦ Esineen huono kunto tai sekoittunut löytökonteksti voi olla peruste poistolle. Poistot on syytä dokumentoida tarkasti.
- ♦ Luuesineiden konservointitarve on tapauskohtaista.

Työstöjäte

- ♦ Pääsääntöisesti työstöjäte, esimerkiksi napinreikäluut, suositellaan taltioitavaksi.

3.2.4. Nahka (NA)

Turun kaupungin ja Turun kaupunginmuseon ydinkokoelmaan kuuluvaa arkeologista nahkalöytöaineistoa vastaavaa kokoelmaa ei ole missään muussa suomalaisessa museossa.

Nahka on eläinperäinen raaka-aine, jonka käyttöhistorian tutkiminen kuuluu keskeisesti kaupunkiarkeologiaan koko Euroopassa. Nahka-aineistojen tutkimustraditio on pitkä, ja toisaalta uusia menetelmiä orgaanisten löytöjen ja ”massalöytöjen” tutkimiseen syntyy koko ajan. Nahan tutkimus voidaan jakaa kahteen yhteen kietoutuvaan osaan: käsityöevidenssin tutkimukseen (valmistusprosessit) sekä valmiiden esineiden tutkimukseen. **Vuotien muokkausjätteen** perusteella voidaan tutkia eri eläinlajien käyttöä esineiden valmistuksessa. Nahkurin toiminnasta kirjallisia lähteitä ei Suomesta keskiajalta ole, joten arkeologiset löydöt ovat tässä ainut lähde. **Leikkuujätteen** perusteella voidaan päätellä mitä esineitä on valmistettu (milloin ja missä, esimerkiksi kenkien ja muiden esineryhmien valmistus sekä käsityöläisverstaiden jäljittäminen). Havainnot käsityöläisistä liittyvät keskeisesti kaupungin kehitykseen ja sosiaaliseen stratifikaatioon. Turku on talteen otetun nahkajätteen kannalta ainutlaatuinen paikka Suomessa, eikä muita suomalaisia vertailukohteita ole. Nahkajätteen seasta on löytynyt esimerkiksi keskiaikainen lehmän korva, jossa erottuu korvamerkki.

Arkeologisia nahkaesineitä on paljon, mutta **kenkien kappaleet** korostuvat määrällisesti aineistoissa. On nähtävä positiivisena, että löytömassan mukana saadaan enemmän tietoa. Kengät ovatkin kaupunkitutkimuksessa tilastollisen väestö- ja gendertutkimuksen keskeinen aineistoryhmä. Keskiajan jalkineaineistoa on Turusta runsaasti, mutta 1500-luvun lopun sekä 1600- tai 1700-luvun kengistä ei juurikaan ole esimerkkejä Turun kaupunginmuseon arkeologisissa kokoelmissa, ei myöskään kulttuurihistoriallisissa kokoelmissa. Kenkien ja muiden nahkaesinelöytöjen merkitys ei siis vähene keskiajan jälkeen. Siksi on tärkeää saada talteen myös nuoremmista kerroksista tutkimuksellisesti merkityksellisiä löytöjä.

Esineet ja teelmät

- ♦ Keskiaikaiset nahkaesineet, teelmät ja esineiden katkelmat lähtökohtaisesti suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Nuoremmista kerroksista taltiointi voidaan tehdä esineryhmittäin valikoiden. Tavoitteena on tutkimuksellisesti mahdollisimman edustava otos. Valikoinnissa on huomioitava edellä mainittu tietoaukko uuden ajan nahka-aineistoissa.
- ♦ Epäinformatiivisista konteksteista nahkaesineitä voidaan poistaa, mutta näissäkin konteksteissa syytä on kiinnittää huomiota erityisiin tai harvinaisiin löytöihin.
- ♦ Nahkaesineiden poistojen dokumentoinnin tarkkuuteen on syytä kiinnittää huomiota. Esimerkiksi poistettujen kenkien anturoiden mittoja voidaan hyödyntää myöhemmässä

tutkimuksessa. Mittaamisen yhteydessä on esineen kutistumisen vuoksi kirjattava, onko dokumentointi tehty märästä vai kuivasta löydöstä.

- ♦ Nahkaesine on usein katkelmallinen, ja kokonaiset nahkaesineet ovat hyvin harvinaisia. On myös tyypillistä, että esineen katkelmat ovat tunnistettavia vasta puhdistettaessa. Mahdolliset jäljet uusiokäytöstä, koristelusta tai muusta vastaavasta havaitaan usein vasta konservointivaiheessa. Näin ollen on tärkeää, että nahkaesineiden katkelmat on tunnistettu ennen poistopäätöksen tekoa.
- ♦ Erityisryhmä ovat **uusiokäytetyt nahat**, jotka tyypillisesti tunnistetaan esineiksi leikkuujätteen seasta vasta puhdistettaessa.
- ♦ Konservoitamattomia kappaleita esineistä ja leikkuujätteestä suositellaan ottamaan näytteiksi tulevia analyysyjä varten. Näytteiden ottamisessa tulee painottaa laadukkaita konteksteja. Näytteitä voidaan ottaa konservoinnin yhteydessä.
- ♦ Näytteet kuivataan, luetteloidaan ja säilytetään löydön yhteydessä. Luettelointivaiheessa kirjataan tieto mistä ja/tai mikä osa löydöstä on otettu näytteeksi.

Työstöjäte

- ♦ Nahan muokkaukseen liittyvää **primaarijätettä** ovat kaavintajäte ja vuotien paksut reunapalat. Leikkaamisesta syntyvää **sekundaarijätettä** ovat leikkuujätepalat ja trimmauspalat.
- ♦ Yksittäisinä löytyviä kaavintajätteen ja leikkuujätteen paloja voi tarvittaessa taltioida otoksena, mutta suuremmat löytökokonaisuudet ovat merkityksellisiä ja ne suositellaan taltioitaviksi mahdollisimman kokonaisina. Kaavintajätettä ei konservoida, vaan se kuivatetaan ja sen tilavuus mitataan.
- ♦ Leikkuujätteen ja vuotien reunapalojen suuren määrän konservoinnissa voi olla mahdollista hyödyntää vähemmän työaikaa ja muita kustannuksia vaativia konservointimenetelmiä.

3.2.5. Tekstiilit (KT)

Keskiaikaiset ja uuden ajan alun (1200–1600-luvut) kankaanpalat ovat harvinaisia löytöjä Euroopan laajuisesti. Turun löydöt ovat ainutlaatuisia ja Suomen ainoita. Keskiaikaisia villakankaan paloja on säilynyt eniten, 1600-luvulta eteenpäin vain muutamia kymmeniä per kaivaus eri puolilta kaupunkialuetta. Kulttuurihistoriallisissa kokoelmissa 1600-luvun ja vanhemmat tekstiilit ovat myös harvinaisia, ja siksi arkeologinen aineisto on tekstiilitutkijoille erittäin tärkeä. 1700-luvulta lähtien kankaanvalmistus on lähes teollista, ja museoissa on säilynyt tämän aikaisia vaatekappaleita, kankaita ynnä muuta tekstiiliaineistoa. 1700-luvulle ja 1800-luvulle ajoittuvilla arkeologisilla löydöillä on tekstiilitutkimukselle täydentävä merkitys.

Suuria määriä (satoja tai tuhansia kappaleita per kaivaus) arkeologisia tekstiililöytöjä ei löydy, jos kyseessä on ainoastaan asumiseen liittyvät löydöt – suuremmat määrät kertovat käsityöläistoiminnasta paikalla. Pelkästä kutomisesta tai värjäyksestä ei jää paljon tekstiilikappaleita, toisin kuin ompelutoiminnasta.

Kankaiden palat

- ♦ Vuotta 1828 vanhemmat kankaanpalat pääsääntöisesti suositellaan taltioitaviksi, mutta 1700-luvulle ja sitä nuoremmiksi ajoittuvia kankaanpaloja voidaan poistaa, jos niitä on runsaasti.
- ♦ Myös sekoittuneista konteksteista poisto voi olla perusteltua.

Langat, kuidut, riveet ja köydet

- ♦ Vuotta 1828 vanhemmat pääsääntöisesti suositellaan taltioitaviksi, mutta sekoittuneista konteksteista poisto on perusteltua.
- ♦ Kuitulöydöt, jotka liittyvät tekstiilivalmistukseen, otetaan talteen sellaisenaan. Ne eivät vaadi konservointia tai puhdistusta, vaan pelkkä kuivatus riittää.

Näytteet

- ♦ Jos konservoinnin aikana tekstiilien puhdistuksessa käytetään kemikaaleja, on lanka- tai kuitunäyte otettava ennen konservointia ja liitettävä se löydön yhteyteen.

3.2.6. Meripihka (MP)

Meripihka on ollut tärkeä kaupankäynninkohde. Sen arvostus oli korkea ja se on ollut arvokas Itämeren alueen kauppatavara. Meripihkaa on käytetty korujen ja erilaisten koriste-esineiden valmistamiseen. Meripihkalöydöt ovat löytöryhmänä pieni ja löydöt harvinaisia. Tavallisin löytö on helmi.

Yleisesti

- ♦ Kaikki meripihkaesineet ja sellaisten katkelmat suositellaan taltioitaviksi iästä ja kontekstista riippumatta.

3.3. Epäorgaaniset materiaalit

3.3.1. Astiakeramiikka eli saviastiat (KE)

Keramiikka (saviastiat) on useimmiten kaupunkikaivausten suurin löytöryhmä ja sillä on paljon potentiaalia jatkokäyttöön. Ajallisessa perspektiivissä aineiston määrä kasvaa esimodernille ja -teolliselle ajalle tultaessa, alkaen jo noin 1500–1600-luvuilta, mutta kiihtyen 1700-luvulla. Keramiikkalajeista punasavikeramiikka on selkein massa-aineisto (joskin toistaiseksi Suomessa ja Turussa vähäisemmin tutkittu), toisena 1700-luvun jälkipuolella yleistynyt piiposliini. Kivisavi, harmaa- ja mustasavet, posliini, sekä huokoinen valkosavi eri muodoissaan ovat pienempiä ja selkeämpiä kokonaisuuksia.

Säilyvyyden kannalta keramiikka on helppo materiaali, sillä puhdistuksen jälkeen se ei tarvitse konservointitoimenpiteitä. Lähtökohtaisesti sitä siis talletetaan enemmän, eikä siihen kohdistu kuntoon tai säilymiseen liittyviä poistotoimenpiteitä. Turun kaupunginmuseon painotusten mukaan keskiaikainen materiaali säilytetään kokonaisuudessaan, samoin vielä 1500- ja 1600-lukujen aineisto. 1700–1800-luvun löytömaterialiaalia on vasta vähän aikaa kerätty kaivauksilla talteen systemaattisesti, joten siltä osin myös nuoremman keramiikan kartuttaminen on oleellista.

Poistoja voidaan kuitenkin tehdä nuorempaan massa-aineistoon. Poistokriteerit määrittyvät pitkälti sirpaleiden jatkokäytön mielekkyydellä, eli niiden tarjoaman informaatioarvon ja esim. jatkotutkimuspotentiaalin perusteella. Lähtökohta poistokriteereissä on, että materiaalia jää joka tapauksessa hyvin ja runsaasti vielä jäljelle jatkokäyttöä varten (niin tutkimukseen kuin näyttelytarpeisiin).

Tutkimus useimmiten kohdistuu diagnostisiin paloihin ja laajempiin kokonaisuuksiin, ja usein lähtökohtana on hyvä konteksti tai yksikkö, mutta hajalöydöt yksiköstä riippumatta voivat itsessään olla arvokkaita, erityisesti jos aineistossa esiintyy seuraavia piirteitä: erityisemmät materiaalit, valmistavat, astiamuodot, tunnistusta tai määrittystä ohjaavat piirteet (koristeet, leimat, merkinnät, vuosiluvut ym.). Tästä syystä yksittäisiä ei-diagnostisia sirpaleita ja muita alla lueteltuja (esim. molemmat pinnat puuttuvat) voidaan poistaa, kun niistä jää kuitenkin luettelointiin tieto ja niihin harvemmin on tarvetta kohdistaa jälkikäteen fyysistä tarkastelua.

Yleisesti

- ♦ Pääsääntöisesti on suositeltavaa taltioida kaikki keskiaikaiset ja 1600-luvulle ajoittuvat saviastiat. Poistoja voidaan tehdä 1700–1800-luvun aineistosta kontekstiin sekä palojen laatuun ja informatiivisuuteen perustuen.
- ♦ Löydön poistoa harkittaessa on arvioitava, onko siitä jäävä luettelointitieto riittävä. Luettelointitiedon voi katsoa olevan riittävä, jos kyseisen kontekstin arkeologinen potentiaali on jatkotutkimusten kannalta vähäinen ja/tai astianpalojen informatiivisuus ja jatkokäyttö on vähäistä verrattuna taltioitavan materiaalin tarjoamaan potentiaaliin.
- ♦ Keramiikka-aineistojen vertailtavuudessa paino on usein hyödyllisempi kuin sirpaleiden kappalemäärä.
- ♦ Poistojen on syytä painottua piiposliiniin ja punasaveen, tietyissä tapauksissa myös huokoiseen valkosaviaineistoon (fajanssi, majolica). Valikointia on kuvattu alla tarkemmin.

Harmaasavi, mustasavi ja itämerenkeramiikka

- ♦ Suositellaan taltioitaviksi kaikki palat iästä riippumatta.

Kivisavi- ja kivisaven kaltaiset kovapolttoiset keramiikat

- ♦ Suositellaan taltioitaviksi pääsääntöisesti kaikki palat.
- ♦ Poistoja on syytä tehdä harkiten, esim. pienet hiput tai palat, joista molemmat pinnat ovat irronneet.

Valkosavi, fajanssi ja majolica

- ♦ Suositellaan taltioitaviksi pääsääntöisesti kaikki palat.
- ♦ Poistoja on syytä tehdä harkiten, esim.
  - kylkipalat, joiden molemmat pinnat lohjenneet pois
  - pala on pienempi kuin 1 x 1 cm
  - koristelemattomat, valkoiset kylkipalat, jotka eivät kuulu diagnostisten palojen kanssa samaan astiakokonaisuuteen.

Posliini

- ♦ Suositellaan taltioitaviksi pääsääntöisesti kaikki palat.
- ♦ Poistoja on syytä tehdä harkiten, esim.
  - hyvin epäinformatiiviset pienet hiput, niin että tieto säilyy
  - koristelemattomat, valkoiset kylkipalat, jotka eivät kuulu diagnostisten palojen kanssa samaan astiakokonaisuuteen.
- ♦ Posliinin osalta myös pienet (alla 1 x 1 cm) palat on syytä ottaa talteen.

Piiposliini

- ♦ Taltioinnissa on syytä painottaa tutkimuksellisesti informatiivisia konteksteja, diagnostisia paloja, samaan astiaan eli astiakokonaisuuteen kuuluvia paloja (myös kylkipalat) ja erityismuotoja.
- Poistojen suositellaan painottuvan
  - kylkipaloihin, joiden molemmat pinnat lohjenneet pois, tai pala on pienempi kuin 1 x 1 cm
  - 1700–1800-luvun epäinformatiivisiin konteksteihin, jossa piiposliinia on muutama, satunnainen pala
  - yksittäisiin, esimerkiksi tulella vaurioituneisiin sirpaleisiin (huomioi kuitenkin palokerros tai muu konteksti, jossa tapahtumalla on informaatioarvoa)
  - koristelemattomiin, valkoisiin kylkipaloihin, jotka eivät kuulu diagnostisten palojen kanssa samaan astiakokonaisuuteen.

Punasavikeramiikka

- Keskiaikaiset ja 1600-luvulle ajoittuvat suositellaan taltioitaviksi.
- Poistojen on syytä painottaa 1700- ja 1800-luvun löydöissä
  - kylkipaloihin, joiden molemmat pinnat lohjenneet pois, tai pala on pienempi kuin 1 x 1 cm
  - epäinformatiivisiin konteksteihin, jossa piiposliinia on muutama, satunnainen pala
  - yksittäisiin, esimerkiksi tulella vaurioituneisiin sirpaleisiin (huomioi kuitenkin palokerros tai muu konteksti, jossa tapahtumalla on informaatioarvoa).
  - koristelemattomiin kylkipaloihin, jotka eivät kuulu diagnostisten palojen kanssa samaan astiakokonaisuuteen.

- Kontekstista ja kokonaisuudesta riippuen voidaan poistaa yksittäisiä epäinformatiivisia katkelmia, kuten yksisävyisellä lasitteella lasitettuja tai valosaviraidoin koristeltuja punasaviastian kylkipaloja tai punasavipatojen kahvojen keskiosien lohjenneita paloja.

3.3.2. Kaakelit (KA)

Kaakelit ovat erinomaisia lähteitä tutkittaessa kulttuurisia ja yhteiskunnallisia muutoksia Suomessa. Ne kertovat asuntojen lämmityksen ja asumismukavuuden muutoksista, sillä kaakeliuunit olivat uudenlaisia, savuttomia ja lämpöä varaavia lämmityslaitteita. Koska kaakeleiden valmistustekniikka levisi Suomeen saksalaisten savenvalajien vaikutuksesta, ja osa varhaisista kaakeleista oli kalliita tuontitavaroita, kaakelilöydöt kertovat myös ulkomaisista kauppasuhteista, käsityöläisten muutto- liikkeistä, paikallisen savenvalannon kehittymisestä ja varallisuuseroista. Kaakelit kertovat lisäksi sisustuksen muutoksista sekä uusien tyyli- ja muotivirtausten omaksumisesta, sillä niistä hienoimmat koristeltiin 1400-luvulta lähtien aikakautensa taiteesta kopioituin kuva-aihein. Kaakelit toimivat 1600-luvulle asti myös uskonnollispoliittisten viestien välittäjinä.

Vanhimmat Suomesta löydetty kaakelit ajoittuvat 1400-luvun alkupuolelle. Ne ovat ns. **ruukkukaakeleita**, joiden käytöstä Suomessa ei olisi mitään tietoa ilman arkeologisia löytöjä. Ensimmäiset kaakeliuuneja koskevat kirjalliset lähteet ajoittuvat vasta 1540-luvulle. Suomesta on löydetty myös 1400- ja 1500-luvun vaihteeseen ajoittuvia **gotiikan nissikaakeleita**, joista kirjalliset lähteet ovat täysin vaitonaisia. Myös 1500-luvulta säilyneet kaakeliuuneja koskevat kirjalliset lähteet ovat vähäisiä, ja ilman arkeologisia kaakelilöytöjä kuvamme kaakeliuunien käytöstä, yleisyydestä ja ulkonäöstä olisi lähes olematon. Lähteet rajoittuvat pääasiassa Turun linnaan, vaikka kaakeleita on löytynyt myös muista Suomen linnoista, kartanoista ja kaupungeista. Kirjalliset lähteet eivät myöskään kuvaile kaakeleiden ulkonäköä tai lukumäärää, ja ilman arkeologisia löytöjä emme tietäisi niiden heijastaneen aikakauden uskonnollispoliittisia valtataisteluja, tai olleen koristeltu renessanssin ihanteiden mukaan. Emme myöskään pystyisi arvioimaan niiden yleisyyttä.

1600-luvun kirjalliset lähteet ovat jo hieman runsaampia, ja ne kertovat mm. Turussa toimineista savenvalajista. Lähteet ovat kuitenkin pääasiassa raastuvanoikeuden pöytäkirjoja, eivätkä ne kuvaile savenvalajien tuotteita tai kerro kaakeleiden ostajista. Arkeologisten kaakelilöytöjen ansiosta tiedämme kaakeleiden koristelun muuttuneen **barokkityyliseksi**, sekä maallistuneen ja kotimaistuneen. Pystymme myös tekemään päätelmiä kaakeliuunien lukumääristä ja yhdistämään ne niiden omistajiin. 1700-luvun lähteet ovat luonnollisesti runsaampia, mutta ne eivät juurikaan kuvaile kaakeleiden ulkonäköä. Kaakeliuunien lukumääristä ja sijainneista on säilynyt yksityiskohtaisempaa tietoa vasta 1780-luvulta alkaen säilyneissä palovakuutusasiakirjoissa, ja vasta kaakeliuunien teollisen valmistuksen alkaminen 1800-luvun alkupuolella mahdollistaa niiden tarkemman tutkimisen kirjallisten lähteiden avulla.

Yleisesti

- ♦ **Ruukkukaakeleista, gotiikan nissikaakeleista, renessanssin levykaakeleista ja barokin levykaakeleista** suositellaan ottamaan talteen kaikki palat.
- ♦ Muista noin vuosiin 1700–1827 ajoittuvista levykaakeleista suositellaan taltioitaviksi levyosat mahdollisimman edustavana otoksena, kiinnityslistat vain harkinnanvaraisesti.
- ♦ On huomioitava, että kaakeleita löytyy pääasiassa vähäinformatiivisina pidetyistä purku- ja täyttökerroksista, mutta löytöryhmä huomioiden kaakeleiden taltioiminen on näistäkin konteksteista perusteltua.
- ♦ Jos kokonainen uuni löytyy alkuperäisellä paikallaan, suositellaan taltioimaan se kokonaisuudessaan.
- ♦ Jos levykaakeleita löytyy samasta kontekstista runsaasti, esimerkiksi kymmeniä kiloja, voidaan niistä taltioda vain edustava otos.

3.3.3. Kiviesineet (KI)

Kivistä valmistettuja esineitä ovat mm. valumuotit, korukivet, rukousnauhojen helmet ja riipukset (gagaatti), pelinappulat, tuluskivet, asepii, hioinkivet, jauhinkivet ja tykinkuulat. Pyöreitä sileitä kiviä on käytetty silityskivinä. Sopivia luonnonkiviä on voitu käyttää esineinä, kuten verkonpainona. Laitojen painolasteina on tullut mm. piikiveä. Liuskekiveä on käytetty mm. rihvelitauluissa, muskoviittia puolestaan ikkunoissa ja lyhdyissä lasin asemasta.

Keskiaikaisessa ja historiallisen ajan kontekstissa kiviesineet ovat määrällisesti suhteellisen pieni löytöryhmä. Kiviesineet kertovat mm. kauppasuhteista ja -reiteistä, elinkeinoista, uskomuksista, sosiaalisista ja kulttuurista piirteistä.

Kiviesineet

- ♦ Selvät kokonaiset ja katkelmalliset kiviesineet suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Selvästi muusta aineistosta erottuvat kivet, kuten sileät ja pyöreät kivet suositellaan taltioitaviksi. Ne voivat olla esimerkiksi leikkikaluja tai pelinappuloita, tai ne voivat liittyä uskomuksiin.
- ♦ Hiekka- tai liuskekivisten hiointen pienet yksittäiset katkelmat, joissa vain vähän sileää pintaa, voidaan poistaa, varsinkin sekoittuneista tai tutkimuksellisesti epäinformatiivisista konteksteista.

Pii

- ♦ Painolasti- ja raaka-ainepiistä suositellaan ottamaan talteen otos, joka luetteloidaan näytteeksi. Koska pii on tuontitavaraa, on se potentiaalista aineistoa esimerkiksi kauppareittien tutkimiseen.
- ♦ Yksittäiset, pienet piin sirut ja iskokset voidaan poistaa. Huomiota on kuitenkin syytä kiinnittää esimerkiksi tulus- ja asepiin palasten tunnistamiseen.

3.3.4. Kuonat (KU)

Yleisesti

- ♦ **Metallien valmistuksessa syntynyt kuona** suositellaan taltioitavaksi.
- ♦ **Tulipalokuonaa** suositellaan taltioitavan hyvin harkinnanvaraisesti otoksena. Sitä voidaan hyödyntää myös esimerkiksi näyttelytarkoituksiin.
- ♦ **Lasikuona** suositellaan taltioitavaksi (ks. lasit).
- ♦ **Tiilikuona** suositellaan taltioitavan otoksena, mikäli sitä on runsaasti ja kyseessä on tiilenvalmistuspaiikka. Muuten tiilikuonaa, esimerkiksi tulipalossa kuonaantunutta, ei ole tarpeen taltioida.

3.3.5. Lasit (LA) ja lyijypuitteet (ME)

Lasi kuuluu keramiikan jälkeen (kaupunki)kaivausten määrällisesti suurimpiin löytöryhmiin. Ajallisesti perspektiivissä aineiston määrä kasvaa esimodernille ja -teolliselle ajalle tultaessa, alkaen jo noin 1500–1600-luvulta, mutta kiihtyen etenkin 1700-luvun puolivälin jälkeen. Lasilöydöt ovat yleensä suhteellisen tarkasti ajoitettavissa, joten niillä saattaa olla huomattava merkitys kaivauskontekstien ajoituksessa. Pääosa lasilöydöistä on joko astia- tai ikkunalasiasia, mutta lisäksi joukkoon kuuluu esimerkiksi helmiä, valaisinten katkelmia, laboratoriolasia sekä sulanutta tai kuonaantunutta lasia. Astialasi voidaan edelleen jakaa pöytälaseihin (mm. juomalasit, pikarit, viinilasi, tarjoiluastiat) ja pullolasiin sekä vähäisempänä ryhmänä talouslasiin (mm. kulhot, vadit). Erityisesti pöytälasilla on huomattava ajoituksellinen ja kulttuurihistoriallinen tutkimuspotentiaali.

Säilyvyyden kannalta lasi on suhteellisen helppo materiaali, sillä puhdistuksen jälkeen suurin osa lasista ei kaipa erityisiä konservointitoimenpiteitä. Lasin syöpymisprosesseista merkittävin on irisoituminen, jonka yhteydessä lasimassassa olevia ainesosia poistuu. Irisoituminen näkyy aluksi vain sateenkaarenväreissä hohtavana pintana, mutta voimakkaasti irisoituneesta pinnasta hilseilee ja lohkeilee ohuita palasia. Voimakkaasti irisoitunut lasi, erityisesti astialasi on syytä konservoida. Maalattu lasi on aina syytä konservoida, koska pinnan hilseillessä myös maali irtoaa.

Turun kaupunginmuseon painotusten mukaan keskiaikainen materiaali säilytetään kokonaisuudessaan, samoin vielä 1500- ja 1600-lukujen aineisto. Poistoja voidaan tehdä nuorempaan massa-aineistoon etenkin 1700-luvun puolivälistä alkaen. Ikkunalasin kohdalla massa-aineistoa voidaan poistaa myös 1600-luvun osalta.

Keramiikan tapaan tutkimus useimmiten kohdistuu diagnostisiin paloihin ja laajempiin kokonaisuuksiin, usein lähtökohtana on hyvälaatuinen konteksti tai yksikkö, mutta hajalöydöt yksiköstä riippumatta voivat itsessään olla arvokkaita.

Keskiaikainen lasi

- ♦ Kaikki suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Usein on syytä konservoida.

1500- ja 1600-luvulle ajoittuva lasi

- ♦ Kaikki suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Ikkunalasin kohdalla voi tarvittaessa käyttää harkintaa.
- ♦ Konservoidaan tarvittaessa, jos säilyttäminen sitä vaatii.

1700-luvulle ja 1800-luvulle ajoittuva lasi

- ♦ **Pöytälasit** (esim. viinilasit, juomalasit ym.)
  - Ei käytännössä koskaan ole massalöytö.
  - Ainakin suureunat ja pohjapalat on syytä taltioida.
- ♦ **Pullolasit**
  - Suositellaan taltioitaviksi suu- ja pohjapalat, kylkipaloja harkinnan mukaan.
  - Vuotta 1750 nuoremmat vihreät ja ruskeat pullojen kylkipalat voidaan poistaa.
- ♦ **Ikkuna- tai tasolasit**
  - Suositellaan taltioitaviksi
    - ehjät ruudut.
    - koristellut palat.
    - pyöreäreunaiset palat.
    - erikoiset palat.
    - isoja määriä ja myöhäisiä konteksteja näytteenomaisesti.
  - Vuotta 1750 nuoremmat tasolasin epäinformatiiviset palat voidaan poistaa.
- ♦ **Lasipeilien fragmentit** suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ **Lasiesineestä, jonka kaikki palat koottavissa**, suositellaan taltioitavan kaikki palat.

- ♦ **Laboratoriolasi, talouslasi, helmet ym. muut lasit** suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ **Sulanut/kuonaantunut lasi** suositellaan taltioitavan otoksena, jos määrä on suuri.
- ♦ Muita paloja suositellaan taltioitaviksi näytteenomaisesti.
- ♦ Konservoidaan vain poikkeustapauksissa.

Maalattu lasi

- ♦ Syytä taltioida ja konservoida aina.
- ♦ Maalaus hilseilee helposti, joten on tärkeää valokuvata löytö heti löydettyäessä, ja säilyttää se kosteana.

Lyijypuitteet

- ♦ Suositellaan taltioitaviksi, tarvittaessa konservoidaan.

3.3.6. Liitupiiput (LI)

Vaikka piippulöydöt voivat olla hyvin runsas löytöaineisto, ei niitä tule kohdella massa-aineistona. Piiput ovat uniikkeja ajoittavia löytöjä ja kertovat käyttäjistä, tekijöistä, työpajoista ja hankintaverkostoista. Spatiaalinen analyysi mahdollistaa mm. krouvikulttuurin tutkimisen. Aineisto tarjoaa mahdollisuuden myös alkuaineanalyysiin ja esim. muinais-DNA:n jäljittämiseen. Tutkimuksen kannalta oleellisia osia ovat kopat, koristellut varripalat ja imupäät. Toisaalta suurissa löytöaineistoissa esim. savukanavan ja varren mittasuhteiden vertailu voi tuottaa luotettavaa tietoa ajoituksesta.

Yleisesti

- ♦ Kopat, koristellut varren palat ja imupäät sekä punasavisten piippujen kaikki osat suositellaan taltioitaviksi kontekstista riippumatta.
- ♦ Vuotta 1750 myöhemmäksi ajoittuvat koristelemattomat, yksittäiset varren palaset voidaan poistaa.
- ♦ Vuotta 1827 myöhemmistä piipuista Turku/Åbo-piiput suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Löytökokonaisuuteen kuuluvat samojen piippujen kappaleet, myös varret, on suositeltavaa taltioida.
- ♦ Jos samasta kontekstista löytyy runsaasti koristelemattomia varren palasia, ne on suositeltavaa taltioida.

3.3.7. Metallit (ME)

Metallilöydöissä rauta on selvästi yleisin materiaali. Rautaesineet ovat suuri ja monipuolinen löytöryhmä. Tyypillisiä rautaesinelöytöjä ovat erilaiset työkalut ja tarve-esineet (esim. veitset, kirveet, tulusraudat, padat, lukot ja avaimet, hevosenkengät ja jääkengät) sekä rakennusten osat (esim. saranat, haat, helat, ikkunoiden haat ja kulmaraudat). Myös rakennusten osat ovat esineitä ja niillä on suuri tutkimuksellinen potentiaali. Osa rakennuksiin liittyvistä rautaesineistä on massalöytöjä, kuten naulat ja ns. lattarautakatkelmät, jotka ovat esim. oviin liittyvien helojen ja raudoitusten katkelmia.

Muista metalleista valmistettuja esineitä löytyy yleensä selvästi vähemmän kuin rautaesineitä. Yleisimpiä ovat kupariseosesineet, kuten napit, hihnansoljet, neulat ja sormustimet. Muita materiaaleja ovat lyijy ja tina sekä näiden seokset. Jalometalliesineet ovat kaivauslöytöinä harvinaisia.

Metallilöydöistä voidaan tutkia esimerkiksi esinetyyppejä ja esineiden valmistusta ja käyttöä. Niistä saadaan tietoa myös niistä eri elämänaloista, joihin esineet liittyvät. Esineitä, myös rakennusosia, on tärkeää tallettaa eri esineryhmät huomioiden. Keskiaikaisista sekä 1500- ja 1600-luvun aineistoista talletetaan otoksina myös massalöytöaineistoa.

3.3.7.1. Raudat

Esineet

- ♦ Keskiaikaiset, 1500- ja 1600-luvun selvät esineet ja esineiden katkelmat pääsääntöisesti suositellaan taltioitaviksi. Erittäin huonokuntoisia esineitä voidaan konservaattorin arvion perusteella harkinnanvaraisesti poistaa.
- ♦ 1700-luvulle tai myöhemmäksi ajoittuvien esineiden poistaminen voi olla perusteltua, jos
  - esineen löytökonteksti on epäinformatiivinen,
  - esine on huonokuntoinen,
  - kyseessä on epäinformatiivinen katkelma tai
  - esinetyyppi huomioiden taltiointi otoksena on riittävä.
- ♦ Röntgenkuva on monissa tapauksissa tarpeen löydön luotettavalle tunnistamiselle.

Naulat ja ”lattarauta”

- ♦ Keskiajan, 1500- ja 1600-luvun naulat ja lattarautakatkelmet suositellaan taltioitaviksi mahdollisimman edustavana otoksena. Nuoremmista konteksteista pienempi otos voi olla riittävä.
  - Huomiota on syytä kiinnittää löytöjen kontekstiin. Naulat ja lattaraudat voivat olla mahdollista liittää esimerkiksi johonkin tiettyyn rakenteeseen.
  - Otoksessa on hyvä painottaa kokonaisias tai hyväkuntoisia yksilöitä, erilaisia naulatyyppisiä tai niitillisiä, reiällisiä lattaraudan paloja.

3.3.7.2. Muut kuin raudat

Esineet

- ♦ Keskiaikaiset, 1500- ja 1600-luvun selvät esineet ja esineiden katkelmat pääsääntöisesti suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ 1700-luvulle tai myöhemmäksi ajoittuvien esineiden poistaminen voi olla perusteltua, jos
  - löytökonteksti on epäinformatiivinen,
  - esine on hyvin huonokuntoinen,
  - kyseessä on epäinformatiivinen katkelma tai
  - esinetyyppi ja -materiaali huomioiden taltiointi otoksena on riittävä.
- ♦ Ennen poistoa löydöt voi olla tarpeen röntgenkuvata, jos ne eivät muuten ole tunnistettavissa resenteiksi tai esinepinta ei erotu.

Työstöjäte ja sulanut metalli

- ♦ Metallin valmistukseen ja työstämiseen liittyvät metallinpalat suositellaan taltioitaviksi harkinnanvaraisesti erityisesti informatiivisista konteksteista, jotka voivat liittyä esimerkiksi valmistuspaikkoihin.
- ♦ Tulipalossa sulaneet materiaaliromu, pisarat, jotka eivät liity valmistukseen, voidaan poistaa.

3.3.8. Palanut savi (PS)

Palanut savi koostuu lähinnä eri rakenteissa tiivisteinä tai katteena käytetystä savesta, joka on palanut joko rakenteen (esim. uunin) kuumentuessa tai tulipalon yhteydessä. Savea käytettiin hirsi- ja oksapunosrakenteiden tiivistämiseen etenkin rautakaudella, mutta myös historiallisella ajalla. Savea on saatettu käyttää myös seinien rappauksessa. Uunirakenteissa savea on käytetty tiivisteinä erityisesti keskiajalla. Palanut savi saattaa olla hankala erottaa matalapolttoisesta tiilestä. Saven sekoitteena on saatettu käyttää orgaanista ainesta, mutta ei yleensä hiekkaa. Palanutta savea löytyy vain harvoin keskiajan jälkeisistä rakenteista.

Yleisesti

- ♦ Selvät oksapainanteiset ja kolmiomaiset palat, sekä selväpintaist, esimerkiksi uuneihin liittyvät palaneen saven palaset suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ Epämääräisiä palaneen saven ja tiilen paloja voi punnitsemisen jälkeen poistaa.

3.3.9. Rahat (RA)

Rahan tieteellinen merkitys määräytyy sen mukaan, kuinka paljon kyseisen löydön arvioidaan lisäävän tietoaamme historiasta. Keskiaikaiset ja tätä nuoremmat rahat voivat tarkentaa tietämystämme esim. asutushistoriasta, kansanuskomuksista, varallisuudesta, monetarisaatiosta, ihmisten liikkumisesta ja kauppareiteistä. On pidettävä mielessä, että tulevaisuuden tutkijat voivat rahalöytöjen avulla etsiä vastauksia kysymyksiin, joita nykytutkijat eivät ole tulleet edes miettineeksi.

Rahat ovat toivottuja löytöjä. Turun keskiaikaisen keskustan alueelta niitä odotetaan löytyvän irtto- ja kätkölöytöinä. Rahalöydöillä on suuri merkitys kontekstien ja rakenteiden ajoituksessa. Rahajoitukset vaativat kuitenkin lähdekritiikkiä: osa rahoista on ollut käytössä vain muutaman vuoden ajan, osa on voinut pysyä kierrossa hyvinkin pitkään. Varhaisimmat Turussa löydyt rahat ovat Eerik Pommerilaisen kuusinaisia.

Erityispiirteinä voidaan mainita Turun akatemian kokoelmiin kuuluvat rahat. Vuoden 1827 Turun palon jälkeen akatemian raunioista löydettiin 4503 rahaa, joista hieman alle 4000 kappaletta säastettiin loppujen ollessa täysin tuhoutuneita. Kokoelmasta $\frac{3}{4}$ osaa löydettiin raunioista, loppuosa (+1000 ja mitalia) on yhä jossain.

Yleisesti

- ♦ Suositellaan pääsääntöisesti taltioitaviksi
  - kaikki keskiaikaiset ja 1500-luvun rahat
  - jalometalliset rahat
  - poletit ja laskurahat
  - kätköt

- plootut ja klippingit
- muokatut rahat
- harvinaiset rahat
- ulkomaiset rahat (= muu kuin Suomi, Ruotsi, Venäjä).
- ◆ 1600-luvun ja sitä nuoremmat kuparirahat suositellaan pääsääntöisesti taltioitaviksi, vaikka niitä löytyy runsaasti, mutta ne voidaan yleensä säilyttää konservoimattomina. Raha voi kuitenkin olla syytä konservoida, jos konteksti on laadukas ja rahatyypin harvinainen.
- ◆ Tunnistamattomia rahoja ei lähtökohtaisesti tulisi poistaa. Tarvittaessa rahat röntgenkuvataan.
- ◆ Poistot dokumentoidaan valokuvaamalla tai röntgenkuvaamalla ja kirjallisella dokumentaatiolla.

3.4. Rakennefragmentit ja ei-esineelliset luut

3.4.1. Rakennefragmentit (RF)

Kivi- ja tiilirakentaminen alkoi 1200-luvun toisella puoliskolla ja oli puurakentamista huomattavasti harvinaisempaa pitkälle 1600-luvulle. Turussa muuratut rakennukset säilytetään paikallaan, jos ne ovat 1700-lukua vanhempia. Keskiaikaiset ja 1500-luvun kattotiilet ovat harvinaisia. Kattotiilien koneellinen valmistus alkoi 1800-luvun puolivälissä, mikä johti erilaisten tyyppien monipuolistumiseen. Kattotiilien tutkimustilanne on heikko.

Rakenteista ja maakerroksista taltioidaan otoksena RF-näytteitä. Kattotiilet luetteloidaan RF-luokkaan.

Yleisesti

- ◆ 1200-luvun konteksteista suositellaan pääsääntöisesti taltioitaviksi **laastin ja tiilen palaset**. Runsaista määristä suositellaan ottamaan talteen edustava otos.
- ◆ Rakennusfragmenttien informaatioarvon kannalta kontekstiajoitus on merkitsevä.
- ◆ Huomaa, että 1700-lukua vanhemmat muuratut rakennuksenjäänteet säilytetään paikallaan.
- ◆ Ennen poistoa tulisi dokumentoida kappaleiden yhteispaino kontekstin tai yksikön mukaan.

Tiilet

- ◆ Tiilet, joissa on eläinten tai ihmisten jälkiä, puumerkkejä, leimoja tai muita piirustuksia tai merkintöjä, suositellaan taltioitaviksi.

- ♦ Maakerroksesta löytyneet irtonaiset rakennustiilet voidaan poistaa. Mikäli niitä on runsaasti ja yksikkö liittyy rakenteeseen, on hyvä dokumentoida tiilten mitat ja sanallinen kuvaus.
- ♦ **Muototiilet** suositellaan taltioitaviksi, mutta jos samanlaisia löytyy paljon, voidaan niitä taltioida edustavana otoksena.
- ♦ **Rakennustiiliä** voidaan yksittäisinä taltioida näytteiksi selkeistä ja tarkasti ajoitettavista konteksteista erilaisia jatkoanalyysyä varten (esim. materiaali, ajoitus).
- ♦ **Tiilirakenteista** suositellaan taltioitavan edustavia tiilinäytteitä, 1200–1300-luvuilta myös maakerroksista.

Kattotiilet

- ♦ Kaikki keskiaikaiset, 1500-luvun ja 1600-luvun kattotiilet suositellaan taltioitaviksi.
- ♦ 1700–1800-luvun kattotiilistä suositellaan taltioitavan hyvin säilyneitä kappaleita edustavana otoksena. Lohjennutta 1700–1800-luvun kattotiilisilppua, epäinformatiivisia paloja ei ole tarpeen taltioida.

Rakenteet

- ♦ **Puurakenteita** taltioidaan kokoelmiin vain erikoistapauksissa, ja niistä on sovittava museon kanssa erikseen.
- ♦ **Kivirakenteista** suositellaan taltioitavan näytteitä erikoisista kivilajeista (esim. kalkkikivi, hiekkakivi) tai työstettyjä, muotoiltuja kappaleita.
- ♦ **Laastinäytteitä** suositellaan taltioitavan rakenteista ja rakennuksista. Laastinäytesarjoja suositellaan ottamaan rakenteista kaikilta vuosisadoilta, 1200–1300-luvuilta myös maakerroksista.

3.4.2. Ei-esineelliset eläinluut (LN)

Turun arkeologisilla kaivauksilla löydetty laaja ja hyvin säilynyt luumateriaali on Suomen mittakaavassa ainutlaatuinen ja myös kansainvälisesti merkittävä aineistokokonaisuus.

Laadukas arkeologinen eläinluuaineisto pystyy vastaamaan hyvin erilaisiin tutkimuskysymyksiin niin kohteen kerrostumishistoriasta kuin eläimistä ja niiden merkityksestä elinkeinoissa ja uskomuksissa. Yksittäisestä tunkiota kerätty tieto voi kertoa eläinten merkityksestä yhden tontin tarkkuudella tai yksi luuranko paljastaa eläinyksilön elämänhistorian. Eri alueilta kerättyä tietoa voidaan myös yhdistää suuremmiksi kokonaisuuksiksi kansallisia ja kansainvälisiä vertailuja varten.

Katkeamattomat aikasarjat keskiajalta aina 1900-luvulle saakka ovat tutkimuksellisesti mielenkiintoisia, sillä niiden avulla voidaan selvittää esimerkiksi eläinlajien merkityksen tai eläinten koon muutoksia pitkällä aikavälillä. Luut toimivat myös materiaalina muille luonnontieteellisille analyyseille, kuten isotooppi- ja muinais-DNA-tutkimuksille, joiden avulla voidaan tutkia esimerkiksi nykyisten maatais- tai villieläinten populaatiohistoriaa.

Parhaiten tietoa saadaan hyvin säilyneistä konteksteista, joissa luut ovat alkuperäisessä kerrostumisympäristössään, mutta mistä tahansa kerroksesta löytyvät harvinaiset lajit ovat tutkimuksellisesti arvokkaita. Suuri osa pienikokoisista luista, kuten kalan tai lintujen luista jää löytymättä käsinpoiminnassa. Tämän vuoksi vesiseulotut pienluunäytteet laadukkaista konteksteista ovat tärkeä osa näytteenottostrategiaa.

Luut

- ♦ Kaikki kentällä havaitut luut suositellaan poimittaviksi kontekstin iästä riippumatta.
- ♦ Luut suositellaan taltioitaviksi kontekstin perusteella (onko laadukas, edustava, informatiivinen?).
- ♦ Taltioitavat luut on puhdistettava.
- ♦ Poisto tehdään vasta jälkitöissä dokumentoinnin ja osteologin arvion jälkeen.
- ♦ Poistettavia luita ei tarvitse puhdistaa.
- ♦ Luut punnitaan yksiköittäin ennen poistoa.
- ♦ Eläinten luut luetteloidaan MIP-järjestelmässä näytekategoriaan LN.

Näytteet

- ♦ Kentällä suositellaan ottamaan edustavista, informatiivisista ja laadukkaista konteksteista vesiseulontaan 30 litran maanäyte, kontekstin iästä riippumatta, käsin poimittujen luiden lisäksi. Vesiseulottu pienluunäyte taltioidaan.

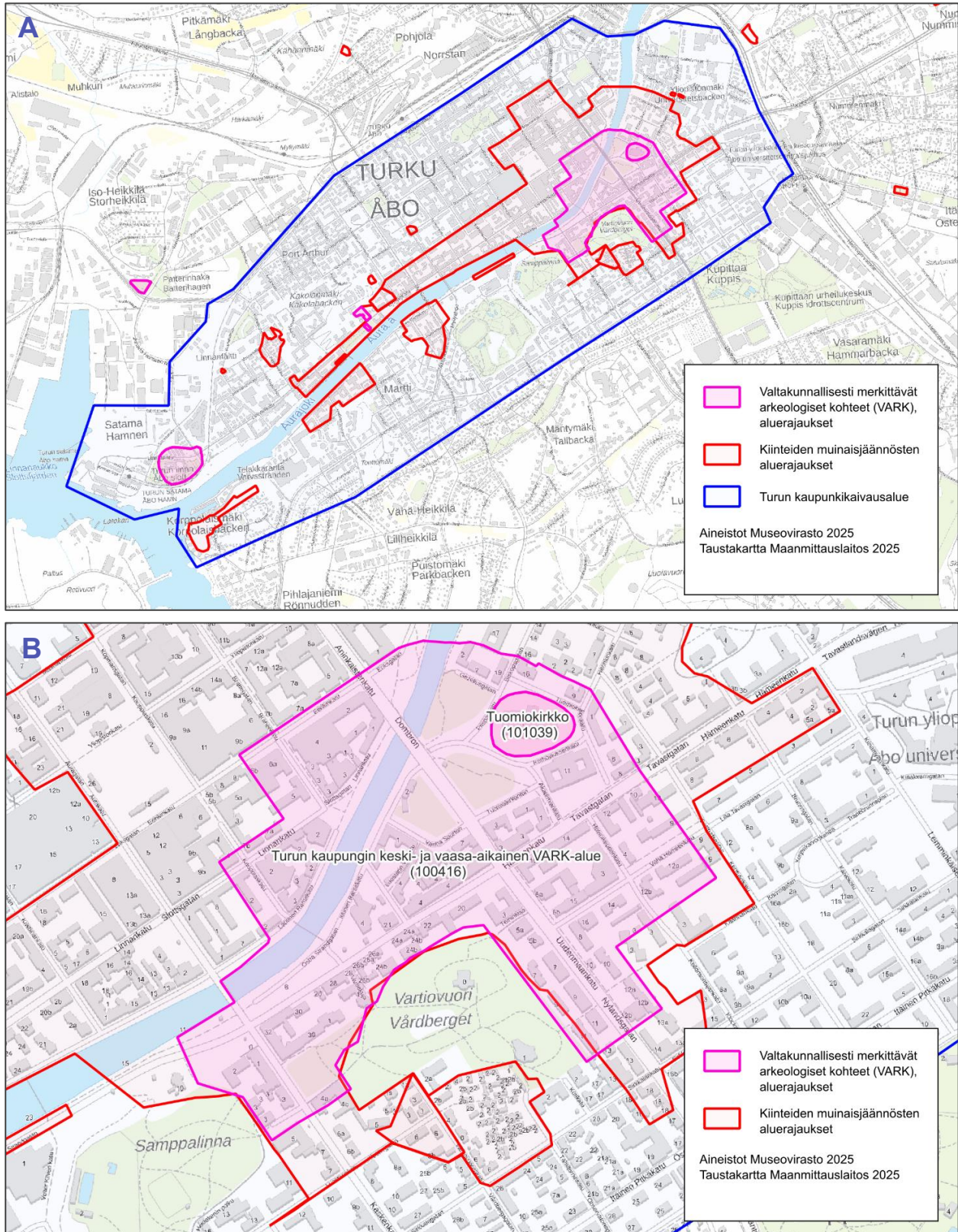
3.4.3. Ihmisluut (historiallinen aika) (LN)

Suosituksia päivitetään, kun Museoviraston ohjeistus ihmisluiden käsittelystä valmistuu.

Ihmisluita voidaan taltioida kokoelmiin, kun siihen on tutkimukselliset perusteet (esimerkiksi hammaskiveä, patologioita, hyvä säilyneisyys) Museoviraston ohjeistus huomioiden. Vainajista on tehtävä osteologinen analyysi.

4 Lisäaineistot

4.1. Aluerajaukset

Kuva 1. Turun kaupunkikaivausalueen (A) ja VARK-alueen (B) rajautuminen.

4.2. Luettelointikoodisto

Taulukko 1. Turun kaupunginmuseo MIP-järjestelmässä löytöjen luetteloinnissa käytössä olevat luokat ja koodit.

Materiaalikoodi	Selite/luokka	Ensisijainen materiaali	Koodit
FR	Fresko, maalattu rappaus	Kalkkilaasti	FR
KA	Kaakeli	Punasavi lasitettu	KA, KE
		Punasavi lasittamaton	KA, KE
		Valkosavi lasitettu	KA, KE
		Valkosavi lasittamaton	KA, KE, LI
		Poltettu savi	KA, KE
		Fajanssi	KA, KE
KE	Keramiikka	Kivisavi	KE
		Harmaasavi lasitettu	KE
		Harmaasavi lasittamaton	KE
		Posliini	KE
		Piiposliini	KE
		Protokivisavi	KE
		Läheskivisavi	KE
		Ilman dreijaa valmistettu	KE
		Maiolica	KE
		Proto / läheskivisavi	KE
KI	Kivi	Pii	KI
		Kalkkikivi	KI
		Hiekkakivi	KI
		Kvartsi	KI
		Graniitti	KI
		Liuske	KI
		Diabaasi	KI
		Gagaatti	KI
		Jalokivi	KI
		Vuorikristalli	KI
		Kivi	KI
		Vuolukivi	KI
KU	Kuona	Rauta	KU, ME
		Lasi	KU, LA
		Tiili	KU
LA	Lasi	lasi, kts ylh.	LA
LI	Liitupiippu	ks. Ylh.	

Materiaalikoodi	Selite/luokka	Ensisijainen materiaali	Koodit
LU	Luu ja sarvi	Luu	LU
		Sarvi	LU
		Hammas	LU
		Kynsi	LU
		Norsunluu	LU
ME	Metalli	Rauta, kts ylh.	
		Kupariseos	ME
		Kupari	ME, RA
		Lyijy	ME
		Tina	ME
		Hopea	ME, RA
		Kulta	ME, RA
		Pronssi	ME
		Messinki	ME
		Muu metalli	ME, RA
MM	Muu materiaali	Muu materiaali.	MM
		Kirjoita materiaali, hyvin erikoiset tapaukset esim. vaha, helmiäinen, simpukka, kotilo	
MP	Meripihka	Meripihka	MP
NA	Nahka	Nahka	NA
		Turkis	NA
PA	Paperi	Paperi	PA
PU	Puu	Lehtipuu	PU
		Havupuu	PU
		Puu	PU
		Kaarna	PU
PS	Palanut savi	Palanut savi	PS
RA	Raha	ks. Ylh.	
KT	Tekstiili, kuitu	Kasvikuitu	KT
		Eläinkuitu	KT
		Kuitu	KT
TU	Tuohi	Tuohi	TU
UN	Tunnistamaton	Tunnistamaton	UN, KU
		Tunnistamaton orgaaninen	UN
		Tunnistamaton epäorgaaninen	UN

Liite 1. Valmistelutyön kuvaus

Valmistelutyön vaiheet

Turun kaupunginmuseo (entinen Turun museokeskus) ryhtyi valmistelemaan Turun kaupunki-kaivauslöytöjen taltiointikäytänteitä kuvaavaa ohjeistusta vuonna 2022. Valmistelutyö aloitettiin perustamalla työryhmä, joka koostui alan asiantuntijoista. Työryhmä piti 20.4.2022–8.3.2023 välisenä aikana kahdeksan kokousta. Kokouksissa käsiteltiin kuhunkin esineryhmään liittyvien linjausten sisältöä yksityiskohtaisesti. Kokousten pohjalta laadittiin Turun vanhaa asemakaava-aluetta koskevat löytöjen taltiointi-, poisto- ja konservointilinjaukset.

Työryhmän jäsenet olivat:

- ♦ Ilari Aalto (Aboa Vetus Ars Nova, liitupiiput)
- ♦ Aki Arponen (Kansallismuseo, konservointi)
- ♦ Auli Bläuer (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, Luonnonvarakeskus, luut)
- ♦ Georg Haggrén (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, lasit)
- ♦ Maarit Hirvilammi (Turun kaupunginmuseo, konservointi)
- ♦ Janna Jokela (Aboa Vetus Ars Nova, saviastiat)
- ♦ Petteri Järvi (Turun kaupunginmuseo, numismatiikka)
- ♦ Janne Harjula (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, nahka, puu)
- ♦ Maija Helamaa (Muuritutkimus Oy, saviastiat)
- ♦ Kari Hintsala (Turun kaupunginmuseo, kulttuurihistorialliset kokoelmat)
- ♦ Piritta Häkälä (Turun kaupunginmuseo, arkeologi)
- ♦ Heini Kirjavainen (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, tekstiilit)
- ♦ Jutta Kuitunen (Museovirasto, arkeologiset kokoelmat)
- ♦ Kirsi Majantie (Turun yliopiston arkeologian oppiaine, kaakelit)
- ♦ Heidi Martiskainen (Museovirasto, raudat)
- ♦ Jani Oravisjärvi (Kansallismuseo, Rahakammio, numismatiikka)
- ♦ Tanja Ratilainen (Turun kaupunginmuseo, rakennefragmentit)
- ♦ Riikka Saarinen (Turun kaupunginmuseo, konservointi)
- ♦ Katja Vuoristo (Museovirasto, arkeologiset kokoelmat ja arkistot)

Turun kaupunginmuseo pyysi työryhmän laatimasta 14.4.2023 päivätystä linjausluonnoksesta lausuntoa seuraavilta tahoilta:

- ♦ Arkebuusi osuuskunta
- ♦ Arky ry
- ♦ Helsingin yliopiston arkeologian oppiaine
- ♦ Kansallismuseo
- ♦ Museovirasto
- ♦ Muuritutkimus Oy
- ♦ Oulun yliopiston arkeologian oppiaine
- ♦ Suomen arkeologinen seura

Luonnoksesta lausuivat tai sitä kommentoivat:

- ♦ Arkebuusi osuuskunta
- ♦ Arky ry
- ♦ Helsingin yliopiston arkeologian oppiaine
- ♦ Kansallismuseon rahakabinetti
- ♦ Kansallismuseon konservointi
- ♦ Museovirasto
- ♦ Muuritutkimus Oy
- ♦ Oulun yliopiston arkeologian oppiaine

Saatuja lausuntoja ja kommentteja käsiteltiin työryhmän kokouksessa 14.9.2023. Linjausten työstämistä jatkettiin sen jälkeen pienemmällä työryhmällä, johon kuului edustajia Turun kaupunginmuseosta, Turun yliopiston arkeologian oppiaineesta ja Muuritutkimus Oy:stä, joka toimi Turun kaupungin puitejärjestelytoimittajana arkeologisten tutkimusten osalta. Linjauksista muotoiltiin suositusluonnos työryhmässä, jonka jäseninä olivat Tanja Ratilainen, Elina Saloranta, Jere Leppänen, Maarit Hirvilampi ja Riikka Saarinen. Suositusluonnoksesta Turun kaupunginmuseo pyysi 14.4.2025 lausuntoa Museovirastolta (lausunto MV/00872/2025). Lisäksi Museovirasto on ottanut luonnokseen kantaa 11.9.2025 päivätyssä lausunnossaan (MV/01557/2025), joka koski Satama-Varissuo raitiotiehankeen arkeologisen kaivaustutkimuksen tarvetta.

Lausuntopalautteiden pohjalta suositusta työstettiin edellä mainitussa Turun kaupunginmuseon sisäisessä työryhmässä vuosina 2025–2026. Suositusta käsiteltiin lisäksi kaupunginmuseon, Museoviraston ja Muuritutkimus Oy:n välisissä palavereissa.⁹ Suosituksen jatkotyöstämisessä pyrittiin

---

⁹ Kaupunginmuseon ja Muuritutkimus Oy:n välinen palaveri pidettiin 13.5.2025 ja kaupunginmuseon, Museoviraston ja Muuritutkimus Oy:n väliset palaverit 15.7.2025 ja 30.7.2025.

tunnistamaan lausunnonantajien keskeisimmät kritiikit ja parannusehdotukset. Samalla kiinnitettiin huomiota suositusten ulkoasuun ja jäsentelyyn, jotta suosituksista saataisiin mahdollisimman selkeä ja ymmärrettävä kokonaisuus. Suositus valmistui maaliskuussa 2026.

Seuraavaan lukuun on koottu lausuntojen ja kommenttien keskeisin sisältö ja niiden pohjalta suosituksiin tehty muutokset. Asiasta annetut lausunnot on diarioitu Turun kaupungin asiantuntijajärjestelmään diaarinumeroilla 3333-2023, 2981-2025 ja 4105-2015.

Lausuntopalaute vuosina 2023 ja 2025 ja niiden perusteella suositukseen tehty muutokset

Lausunnonantajat suhtautuivat linjauksiin pääosin myönteisesti mutta samalla varauksellisesti. Linjauksia pidettiin asiantuntevasti laadittuina ja tutkimuksellisesti merkittävinä. Useissa lausunnoissa todettiin, että ohjeistus vastasi Turun kaupunkiarkeologisten tutkimusten erityispiirteisiin ja huomioi löytöaineistojen merkittävän tutkimuspotentiaalin. Lausunnoissa pidettiin arvokkaana, että eri löytöryhmiä koskevat linjaukset oli laadittu asiantuntijatyönä ja että aineistojen tutkimuksellinen arvo oli tuotu selkeästi esiin. Samalla osassa lausunnoista kuitenkin katsottiin, että linjausten vaikutukset tutkimusresursseihin ja -kustannuksiin olisivat huomattavia.

Ohjeistuksen rajautuminen Turun vanhaan asemakaava-alueeseen herätti lausunnoissa pohdintaa. Osa lausunnonantajista näki Turun kaupunkiarkeologisten jäännösten erityislaatuisuuden perusteena yksityiskohtaiselle ohjeistukselle, kun taas osa katsoi ohjeistuksen suhteen valtakunnallisiin käytäntöihin ja Museoviraston laatimiin Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin olleen epäselvä.

Turun kaupunginmuseumo katsoo löytöaineiston karsintaan keskittyvän suosituksen olevan tarpeellinen nimenomaan juuri Turussa. Turun kaupunkikaivausten löytöaineistojen erityislaatuisuutta valtakunnallisessa mittakaavassa on kuvattu suosituksen johdannossa ja esineryhmäkohtaisissa alustuksissa. Turussa löytöaineiston valikoimista joudutaan aineiston runsauden ja orgaanisista materiaaleista valmistettujen löytöjen runsaan määrän vuoksi tekemään todennäköisesti huomattavasti enemmän kuin muissa Suomen kaupunkikohteissa. Turun kaupunginmuseumo myös toimii oman toimialueensa asiantuntijana, eikä ota kantaa muiden alueiden löytöjen taltiointikäytänteisiin.

Suosituksen suhdetta Museoviraston laatimiin Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin on lausuntojen perusteella täsmennetty. Laatuohjeissa löytöaineiston valikointiin annetaan yleisluonteiset ohjeet (ks. liite 2). Turun kaupunginmuseumon suositukset eivät ole laatuohjeisiin nähden ristiriidassa, vaan kaupunginmuseumon näkemyksen mukaan täydentävät niitä Turun kulttuurikerrosten ja löytöaineistojen näkökulmat huomioiden. Esimerkiksi joidenkin löytöryhmien kohdalla suositellaan poistettavien löytöjen osalta laatuohjeita tarkempaa dokumentaatiota (esim. mittoja), mikäli se asiantuntijoiden näkemyksen mukaan olisi erityisen hyödyllistä. Toisaalta laatuohjeita epätarkempaa poistolöytöjen dokumentaatiota ei suosituksessa esitetä.

Joissain lausunnoissa esitettiin, että suositukset saattaisivat ohjata taltioimaan kaivauslöytöjä liian kattavasti ilman selkeää tutkimuksellista tarvetta. Lausuntokierrosten jälkeen suosituksiin on

täsmennetty löytölajien tutkimuspotentiaaleja ja monilta osin lisätty löytöaineiston priorisoinnin perusteita. Tutkimuksellisesti epäinformatiivisten löytöaineistojen taltioiminen suositellaan toteutettavan otoksena. Samalla Turun kaupunginmuseo katsoo, että tällä hetkellä tutkimuksellisesti vähempiarvoisille aineistoille saattaa kuitenkin tulevaisuudessa löytyä merkittäviä uusia tutkimustarkoituksia.

Lausunnoissa tuotiin esiin huolia linjausten laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta. Osa lausunnonantajista katsoi, että ohjeistus oli hyvin tarkka ja sitova, mikä olisi saattanut vaikuttaa kenttätöiden joustavuuteen ja tutkimusjohtajan päätösvaltaan. Joissain lausunnoissa nostettiin esiin linjausten vaikutukset arkeologisten hankkeiden kustannuksiin ja resurssien käyttöön. Erityisesti tutkimuksiin liittyvän konservointitarpeen arvioitiin kasvavan merkittävästi, ja osa lausunnonantajista toi esiin huolen konservointikapasiteetin ja asiantuntijaresurssien riittävydestä. Linjausten vaikutukset hankkeiden ennakoitavuuteen koettiin myös merkittäviksi.

Suosituksen jatkotyöstämisessä kiinnitettiin erityistä huomiota kustannusvaikutusten arvioimiseen sekä tutkimusten vastuullisen johtajan päätöksenteon tukemiseen. Työryhmässä tunnistettiin, että aikaisemmat linjausluonnokset olivat monilta osin rajaavia, eikä niissä riittävästi tuotu esiin taltiointiin liittyvää tapauskohtaisuutta eikä löytökontekstiin ja tutkimuskysymyksiin liittyviä valintoja. Suositukset käytiin yksityiskohtaisesti läpi, ja arvioitiin niiden sisältöä lausuntopalautteen pohjalta uudelleen. Suositusten lopullisessa versiossa on kattavammin huomioitu löytöaineiston taltioiminen mahdollisimman edustavana otoksena.

Samalla suosituksia selkeytettiin, ja terävöitettiin suosituksen käyttötarkoitusta. Työskentelyssä kiinnitettiin huomiota myös siihen, että suositukset eivät liiallisesti rajoittaisi tutkimusten vastuullisen johtajan päätöksentekoa, vaan tarjoaisivat asiantuntijoiden näkemyksiin perustuvan työkalun löytöaineiston valikoinnissa tehtäviin päätöksiin. Lisäksi tarkasteltiin sitä, että suositusten noudattaminen ei olisi ristiriidassa alan vakiintuneen käytänteiden kanssa.

Konservointiresursseihin ja kustannuksiin liittyvissä kysymyksissä Turun kaupunginmuseo tunnistaa, että linjausten ensimmäisen version ehdoton noudattaminen olisi saattanut vaikuttaa tutkimushankkeiden konservointikustannuksiin. Asiantuntijatyöryhmässä oli katsottu, että tiettyjen toisteisten löytöryhmien (esim. kimmet) konservoinnin kustannuksia voisi olla mahdollista pienentää hyödyntämällä eri tasoisia konservointimenetelmiä. Näiden mahdollisuus on edelleen suosituksessa mukana, vaikka päätöksen menetelmien käytöstä tulee viime kädessä tehdä konservaattori tapauskohtaisesti. Konservointiresurssien riittävyyden ja konservointikustannusten näkökulmasta suosituksia on täsmennetty sekä arvioitu kattavammin erilaisia valikointiperusteita. Suosituksen perusteella löytöaineiston valikointia tulisi ensi sijassa tehdä tutkimuksellisen informaatioarvon pohjalta, joka usein määrittyy löytöjen kontekstin, löytöryhmän ja -tyypin sekä iän yhteisvaikutuksesta.

Samalla Turun kaupunginmuseo kuitenkin huomauttaa, että Turun keskiaikainen löytöaineisto on valtakunnallisesti poikkeuksellista, ja konservointikulut ovat Turun kaupunkikaivauksissa väistämättä korkeampia kuin muualla. Tutkimushankkeet on syytä suunnitella siten, että valtakunnallisesti ainutlaatuisten löytöjen konservointiin on varattu riittävästi resursseja. Turun kaupunginmuseon suositus tarjoaa tehokkaan työkalun tutkimusten suunnitteluun.

Osa lausunnonantajista toivoi toisaalta joiltain osin vielä tarkempaa ohjeistusta, esimerkiksi dokumentointikäytännöistä, poistettavien löytöjen käsittelystä, maanäytteistä sekä yksittäisten löytöryhmien (kuten luuaineistojen, tekstiilien ja metallien) taltioinnin perusteista. Edellä kuvattujen kustannusvaikutusten vuoksi suosituksessa on monilta osin jouduttu luopumaan yksityiskohtaisemmasta ohjeistuksesta, koska moni lausunnonantaja katsoi sen olevan liian rajoittavaa.

Osa lausunnonantajista katsoi, ettei suosituksen käyttöönoton taloudellisia ja hallinnollisia vaikutuksia ollut riittävästi arvioitu. Tämä puute on korjattu, ja suosituksen vaikutustenarviointi on kirjattu liitteeseen 2. Vaikutustenarvioinnissa on keskitytty vertaamaan suositeltuja linjauksia aikaisempiin löytöjen taltiointikäytänteitä ohjaaviin ohjeisiin ja kirjauksiin. Lisäksi on tarkasteltu suositusta suhteessa aikaisempien tutkimusten taltiointi- ja poistokäytänteisiin kaupunginmuseon arkeologisiin kokoelmiin karttuneiden aineistojen pohjalta.

Suosituksen noudattamisesta aiheutuvia suoria kustannusvaikutuksia ei ole arvioitu, koska tarkkuustasoltaan vastaavia linjauksia ei aikaisemmin ole julkaistu, eikä sellaisiin näitä suosituksia siten voi verrata. Lisäksi arkeologisen tutkimuksen johtajalla on ollut ja on edelleen vastuu taltiointi- ja poistopäätösten teosta. Näin ollen yhtenäistä vertailupintaa on vaikea määrittää.

Useissa lausunnoissa käsiteltiin asiantuntijoiden roolia ja vastuunjakoa löytöjen taltioinnissa, poistoissa ja konservoinnissa. Asiantuntijuuden vahvistumista pidettiin pääosin myönteisenä, mutta samalla todettiin, että ohjeistuksen myötä päätöksentekoon osallistuvien tahojen määrä kasvaisi, mikä voisi vaikuttaa prosessien hallittavuuteen ja esimerkiksi jälkitöiden aikatauluihin.

Laadittu suositus perustuu asiantuntijoiden näkemyksiin, mikä osaltaan voi vähentää ulkopuolisten asiantuntijakonsultaatioiden tarvetta joissain asioissa. Suositusta on tämän osalta täsmennetty. Lähtökohta kuitenkin edelleen on, että löytöaineiston valikointiin ja esimerkiksi konservointiin liittyviin päätöksiin tarvittava asiantuntijuus löytyy työryhmästä, ja tarvittaessa konsultoidaan ulkopuolista asiantuntijaa. On huomioitava, että myös esimerkiksi Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet edellyttävät konsultoimaan konservaattoria konservoinnin osalta.

Liite 2. Vaikutustenarviointi

Selvitys Turun kaupunginmuseon arkeologisten kokoelmien koostumuksesta ja aikaisempien tutkimusten taltiointikäytännöistä

Yleisesti

Turun kaupunginmuseon laatima suositus Turun kaupunkiarkeologisten löytöjen taltiointi- ja poistokriteereistä on asiantuntijatyöhön perustuva opas löytöjen hyvistä taltiointikäytännöistä. Suosituksen laatimista varten selvitettiin Turun kaupunginmuseon arkeologisten kokoelmien koostumusta, kattumista ja aikaisempien tutkimusten taltiointi- ja poistokäytännöitä. Tarkastelussa kiinnitettiin erityisesti huomiota merkittäviä konservointitoimia vaativien löytöateriaalien, eli metalleista ja orgaanisista materiaaleista koostuvien löytöjen taltiointiin.

Selvitys tehtiin Turun kaupunginmuseon MIP-tietokantaan luetteloidujen aineistojen pohjalta. Tarkastelua varten tietokantaan luetteloidusta löydöistä haettiin ne, jotka on tehty Turun kaupunkikaivausalueen sisäpuolelta (ks. suosituksen luku 4.1). Aineistossa on mukana muun muassa alueelta tehtyjä irtolöytöjä ja Turun kaupunginmuseon sekä muiden arkeologian toimijoiden tekemien kaupunkiarkeologisten tutkimusten aineistoja.¹⁰ Lisäksi löytöaineiston karsintaan liittyviä valintoja selvitettiin tarkemmin vuosina 2010–2025 tehtyihin tutkimuksiin rajatun aineiston perusteella. Tarkastellut tutkimukset ovat sekä arkeologisia kaivauksia ja koekaivauksia että valvontoja, ja tutkimuksissa on ollut erilaisia taltiointikriteereitä. Tutkimusten pinta-alaa ei ole tarkasteltu.

Aineiston rajaus ja tarkastelu on tehty yleisellä tasolla, eikä yksittäisten löytöjen tai löytökontekstien tietoja ole tarkastettu. Aineistossa saattaa esiintyä pientä epätarkkuutta. Tarkastelussa kunkin päänumeron kaikkien löytöjen luetteloimisvuodeksi on asetettu kenttätutkimuksen ensimmäinen vuosi, vaikka tutkimukset olisivatkin kestäneet useita vuosia.

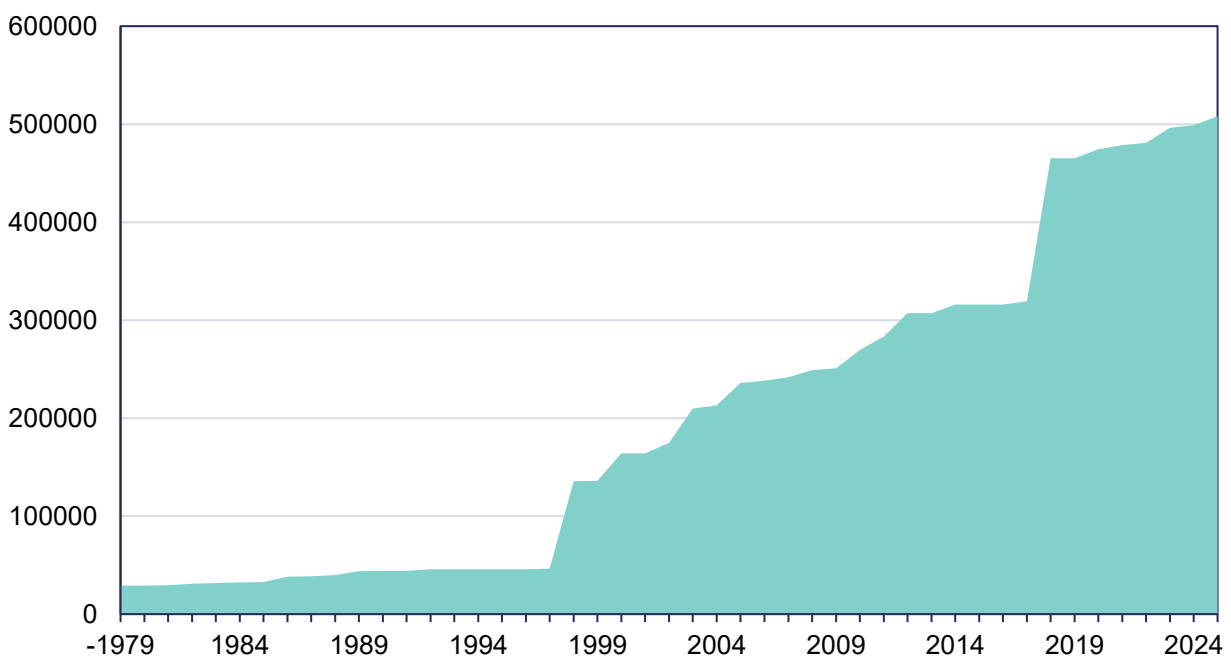
¹⁰ Tarkastellusta aineistosta saattaa puuttua joitain yksittäisiä irtolöytöjä ja tutkimusaineistoja. Rajaus tehtiin pääasiassa tietokannassa olevien linkitysten perusteella.

Kokoelmien karttuminen ja taltioidut aineistot aikavälillä 1980–2025

Turun kaupunginmuseon arkeologisten kokoelmien muodostumista ja koostumusta tarkastellaan vuosien 1980–2025 välillä, jolloin aineiston määrässä on tapahtunut suuria muutoksia. Tarkastelujakson lopussa (vuoden 2025 kesä) kokoelmiin on ollut taltioituna kaupunkiarkeologisia löytöjä yhteensä noin 172 000 alanumeroa, jotka sisältävät 508 000 kappaletta löytöjä. Tarkastelussa ei ole mukana näytteiksi luetteloituja luita tai rakennefragmentteja.

Löytöaineiston karttumisesta (kuvaaja 1) voidaan havaita, että vuoteen 1997 asti löytömäärät ovat olleet pienten kaivausalojen vuoksi suhteellisen maltillisia; kokonaisuudessaan tähän mennessä taltioituja löytöjä on kokoelmissa noin 46 000 kappaletta. Vuonna 1998 suoritettujen Åbo Akademin tontin kaivaukset¹¹ näkyvät aineistossa merkittävänä kasvuna. Vuosituhannen vaihteessa löytöjen kappalemäärä on järjestelmän mukaan ollut yli 136 000.

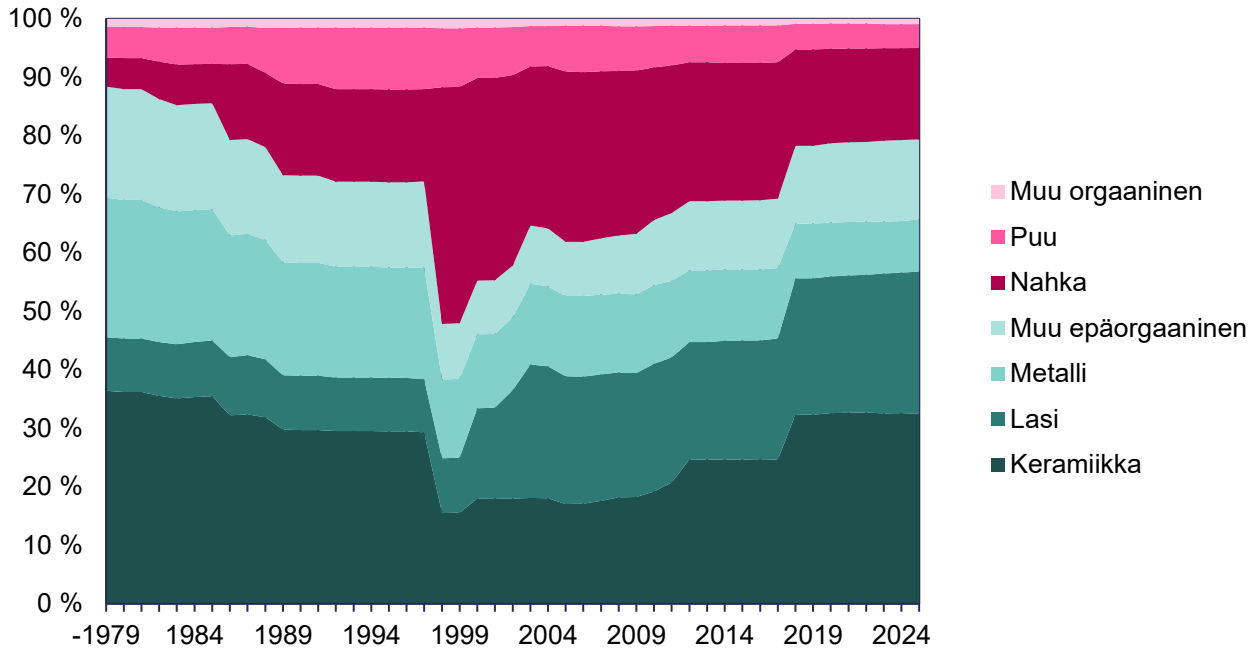
Vuosien 2000–2016 aikana löytöjä on luetteloitu vuosittain keskimäärin noin 10 000 kappaletta. Seuraava suuri kasvu löytöaineiston määrässä on vuoden 2018 kohdalla, jolloin Turun kauppatorin kaivaukset¹² alkoivat. Tämän tutkimuksen myötä kokoelmat ovat kasvaneet lähes 150 000 löytökappaleella.

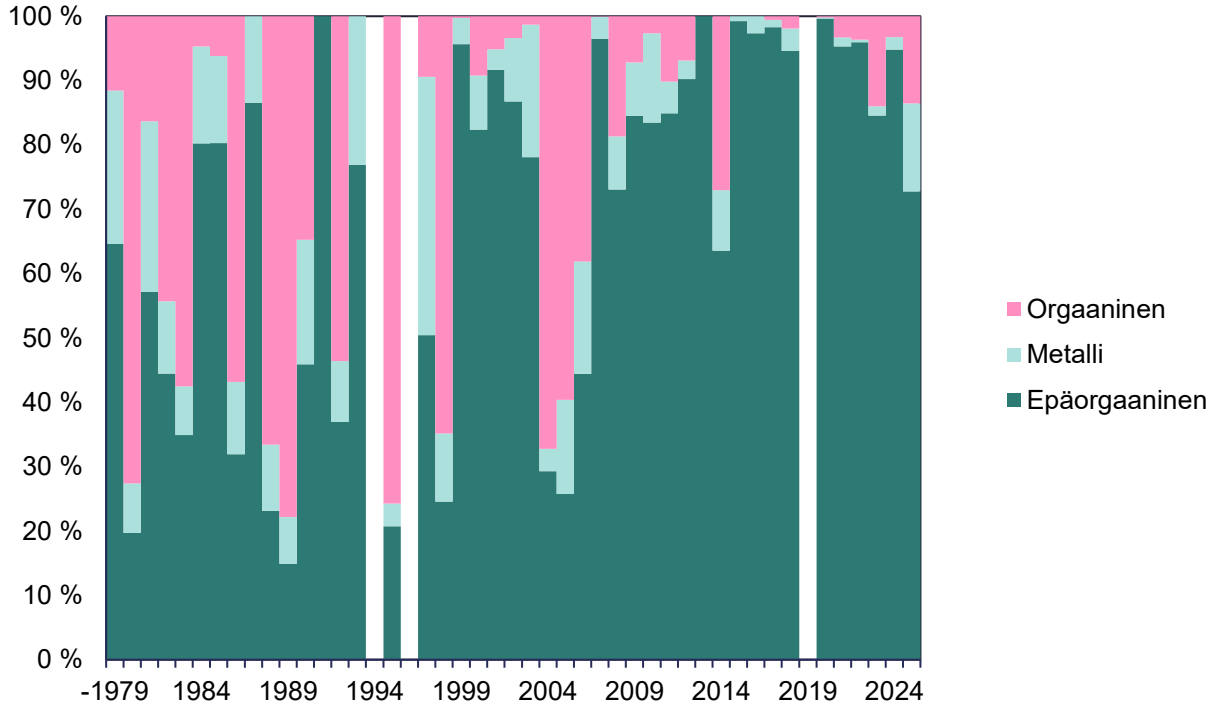
Kuvaaja 1. Turun kaupunginmuseon arkeologisiin kokoelmiin taltioitujen kaupunkikaivauslöytöjen yhteenlaskettu määrä vuosien 1980–2025 aikana. Pystyakselilla löytöjen kappalemäärä.

¹¹ Pihlman et al. 2000

¹² TKM 23509. Kauppatorin tutkimus on merkitty MIP-järjestelmään keskeneräiseksi, joten aineiston määrässä saattaa vielä tapahtua muutoksia.

Kuvaaja 2. Turun kaupunginmuseon arkeologisiin kokoelmiin luetteloitujen kaupunkikaivauslöytöjen koostumus vuosien 1980–2025 välillä. Värit kuvaavat kunkin materiaalityypin suhteellista osuutta kokoelmista.

Kuvaaja 3. Taltioitujen orgaanisten materiaalien, metallien ja muiden epäorgaanisten materiaalien välinen vuosittainen suhdeluku aikavälillä 1980–2025.

Myös kokoelmiin karttuneen aineiston suhteellisessa koostumuksessa on tapahtunut suuria muutoksia (kuvaaja 2). Ennen Åbo Akademin tontin kaivauksia vuonna 1998 aineistosta valtaosa on koostunut epäorgaanisista materiaaleista.¹³ Vuoden 1998 tutkimusten myötä orgaanisen löytöaineiston, erityisesti nahan osuus aineistosta kasvoi voimakkaasti. Edelleen vuonna 2025 noin puolet kaikista kokoelmien orgaanisesta löytöaineistosta on peräisin Åbo Akademin tontin kaivauksilta.

Tarkastelujakson lopussa kokoelmiin taltioituista löydöistä enemmistö on ollut epäorgaanisia materiaaleja, pääasiassa saviastian paloja ja lasia. Tarkastelussa on otettava huomioon se, että nämä löytölajit löytyvät usein pieniksi paloiksi rikkoutuneina, jolloin kappalemääräisessä tarkastelussa ne korostuvat. Huomionarvoista on kuitenkin se, että esimerkiksi ennen 2000-lukua lasiaineiston osuus kokoelmista on ollut suhteellisen pientä.

Tutkimuksissa taltioitujen löytömateriaalien vuosittaisia suhteita on esitetty kuvaajassa 3. Orgaanisen löytöaineiston taltiointimäärä on vuoteen 2006 asti ollut suhteellisen suurta. Vastaavasti metallilöytöjen osuus taltioituista löydöistä on yleensä ollut suhteellisen pientä. Epäorgaanisen ja orgaanisen aineiston välinen suhde on vaihdellut suuresti vuosittain ja tutkimuksittain. Muihin materiaaleihin nähden orgaanista löytöaineistoa on kuitenkin taltioitu noin vuodesta 2010 lähtien suhteellisen vähän, lukuun ottamatta joitain yksittäisiä tutkimuksia. Havaintoa osin selittää aikaisempien vuosikymmenten tutkimusten kohdistuminen suurelta osin erityisesti keskiaikaisiin kerroksiin. Nykyisin arkeologisia tutkimuksia tehdään yhä enemmän myös nuorempien kontekstien parissa.

Kuvaajasta 3 ei ole luettavissa, kuinka paljon tutkimuksissa on eri materiaalisia löytöjä tavattu ja sittemmin jälkitöissä poistettu. Taltiointien ja poistojen suhdetta on seuraavaksi tarkasteltu tarkemmin rajatumman aineiston kanssa.

Taltiointi- ja poistokäytänteet vuosina 2010–2025

Koska kaikkien vanhojen tutkimusten poistolöytöjä ei tällä hetkellä ole tuotu tietokantaan, poistomäärien vertailua ei voida tehdä koko aineistolla. Taltiointi- ja poistopäätösten kokonaiskuvaa tarkastellaan siksi vuosiin 2010–2025 rajatulla aineistolla. Mukana ovat ne kaupunkiarkeologiset tutkimukset, joista löytöjä on luetteloitu vähintään 30 alanumeroa, ja joista poistettujen löytöjen luettelo on saatavilla.¹⁴ Tällaisia tutkimuksia on tietokannassa 36 kappaletta, joista kymmenen on Turun kaupunginmuseon (entinen Turun museokeskus) suorittamia tutkimuksia.¹⁵ Löytöjä tutkimuksissa

¹³ ”Muu epäorgaaninen” koostuu mm. liitupiipuista, kaakeleista sekä löydöistä, joiden materiaalia ei ole määriteltä tietokannan materiaali-kenttään. Jälkimmäiset ovat pääasiassa vanhojen tutkimusten tai irtolöytöjen aineistoa.

¹⁴ Kaikkien vanhempien tutkimusten poistoluettelot eivät olleet saatavilla MIP-tietokannasta, vaan ne haettiin erikseen tutkimusraporttien liitteistä. Näissä luetteloissa 17 poistolöydöltä puuttui kappalemäärä, joten se arvioitiin karkeasti niille ilmoitetun painon perusteella. Lisäksi on huomioitava, että poistettujen löytöjen luetteluihin ei välttämättä ole kirjattu kaikkia kaivauksilla vastaan tulleita löytöjä, vaan osa poistoista on saatettu kirjata esimerkiksi yksikkö- tai valokuvaluetteluihin. Niitä ei tässä tarkastelussa käyty läpi.

¹⁵ Tietokannasta tarkasteltiin Turun kaupunginmuseon päänumeroja (TKM): 22600, 22700, 22814, 22815, 22831, 22882, 22890, 23112, 23146, 23277, 23406, 23509, 23622, 23637, 23670, 23687, 23710, 23714, 23726, 23853, 23869, 23870, 23871, 23876, 23899, 23901, 23939, 23940, 23944, 23947, 24022, 24025, 24041, 24057, 24069 ja 24070.

on yhteensä noin 322 000 kappaletta (sisältäen poistot). Tarkastelussa ei ole kesän 2025 jälkeen tehtyjä tutkimuksia. Tilastollisen tarkastelun lisäksi käytiin läpi, minkälaisia taltiointikäytänteitä saatavilla oleviin raportteihin oli kirjattu.

Vuosina 2010–2025 tehdyissä tutkimuksissa epäorgaanista löytöaineistoa, pääasiassa saviastian paloja ja lasia, on löytynyt eniten (kuvaajat 4 ja 5). Myös sen taltiointiaaste, eli taltioitujen löytöjen osuus kokonaismäärästä, on pääasiassa hyvin korkea, useimmissa tapauksissa lähes 100 % (kuvaaja 4). Tutkimusraporttien mukaan lasiaineistoa on usein nuorimmista kerroksista karsittu, ja näiden kerrosten aineistoista on säilytetty tyypillisesti vain diagnostiset palat, kuten pullojen kaulat ja pohjat sekä tasolasin reunapalat.¹⁶ Toisinaan lasia on poistettu 1800-luvun yksiköistä myös kattavammin.¹⁷ Saviastian paloihin kohdistuvia poistoja mainitaan niin ikään tehdyn pääasiassa nuorten, sekoittuneiden pintakerrosten kohdalla.¹⁸ Kaakeleita mainitaan poistetun muun muassa moderneista täyttökerroksista.¹⁹

Metallilöytöjä on tyypillisesti ollut noin 10–30 % kaivausten löytöaineistoista. Metallilöydöistä on useimmiten taltioitu alle 50 %, usein vain muutaman prosentin luokkaa (kuvaaja 4). Ilmiötä selittää suurelta osin nuoren rakennuksiin liittyvän rautaesineistön (esim. rautanaulat, saranat, ikkunaraudat) runsas määrä kaupunkikaivausaineistoissa. Monissa tutkimusraporteissa todetaan, että nuorten kerrosten rautanauvoja, rautalevyjä ja muita rakentamiseen liittyviä rautakappaleita sekä epämääräisiä korroosiomöykkyjä on poistettu.²⁰ Monessa raportissa todetaan, että metalliesineistä on röntgenkuvattu kaikki²¹ tai vähintään epäselvät tapaukset.²² Vanhemmissa kerroksissa metallilöytöjen poistot ovat pääasiassa keskittyneet rautanauloihin ja rautalevyn paloihin, joita on taltioitu otoksena.²³ Monessa tapauksessa metalliesineiden poistamisen yhteydessä mainitaan konservointitarve²⁴ tai esineiden huono kunto.²⁵ Rahalöytöjen poistamista ei raporteissa mainita.

Orgaanista löytöaineistoa on löytynyt kaivauksilla vaihtelevasti, mutta pääasiassa sitä on alle 20 % tutkimusten kokonaislöytöaineistoista. Orgaanisiin löytöihin liittyy tarkastellusta aineistosta eniten taltiointiasteen variaatiota. Joillain kaivauksilla orgaanisesta aineistosta on otettu talteen 0–50 %, toisilla taas lähes kaikki (kuvaaja 4). Kahdessa tutkimuksessa orgaanista löytöaineistoa on löytynyt muuhun aineistoon nähden hyvin runsaasti (60–80 %), ja näissä tutkimuksissa sitä on myös

¹⁶ esim. Tuovinen et al. 2011; Pihlman et al. 2012; Pihlman et al. 2014; Saloranta et al. 2014; Saloranta 2017a

¹⁷ Uotila et al. 2025c

¹⁸ mm. Helamaa et al. 2022a; Uotila et al. 2024b

¹⁹ Helamaa et al. 2022a

²⁰ Pihlman et al. 2010; Tuovinen et al. 2011; Pihlman et al. 2012; Pihlman et al. 2014; Ainasoja 2012; Sipilä 2013; Saloranta et al. 2014; Saloranta 2017a; Saloranta 2017b; Pukkila 2017; Uotila 2020; Uotila ja Vidgren 2021a; Uotila ja Vidgren 2021b; Uotila ja Vidgren 2021c; Uotila 2021; Uotila ja Vidgren 2022a; Uotila ja Vidgren 2022b; Uotila ja Vidgren 2022c; Uotila ja Vidgren 2021d; Helamaa et al. 2022a; Helamaa et al. 2022b; Suomi et al. 2022; Kallio et al. 2023

²¹ mm. Tuovinen et al. 2011; Pihlman et al. 2012; Pihlman et al. 2014; Saloranta et al. 2014; Saloranta 2017a

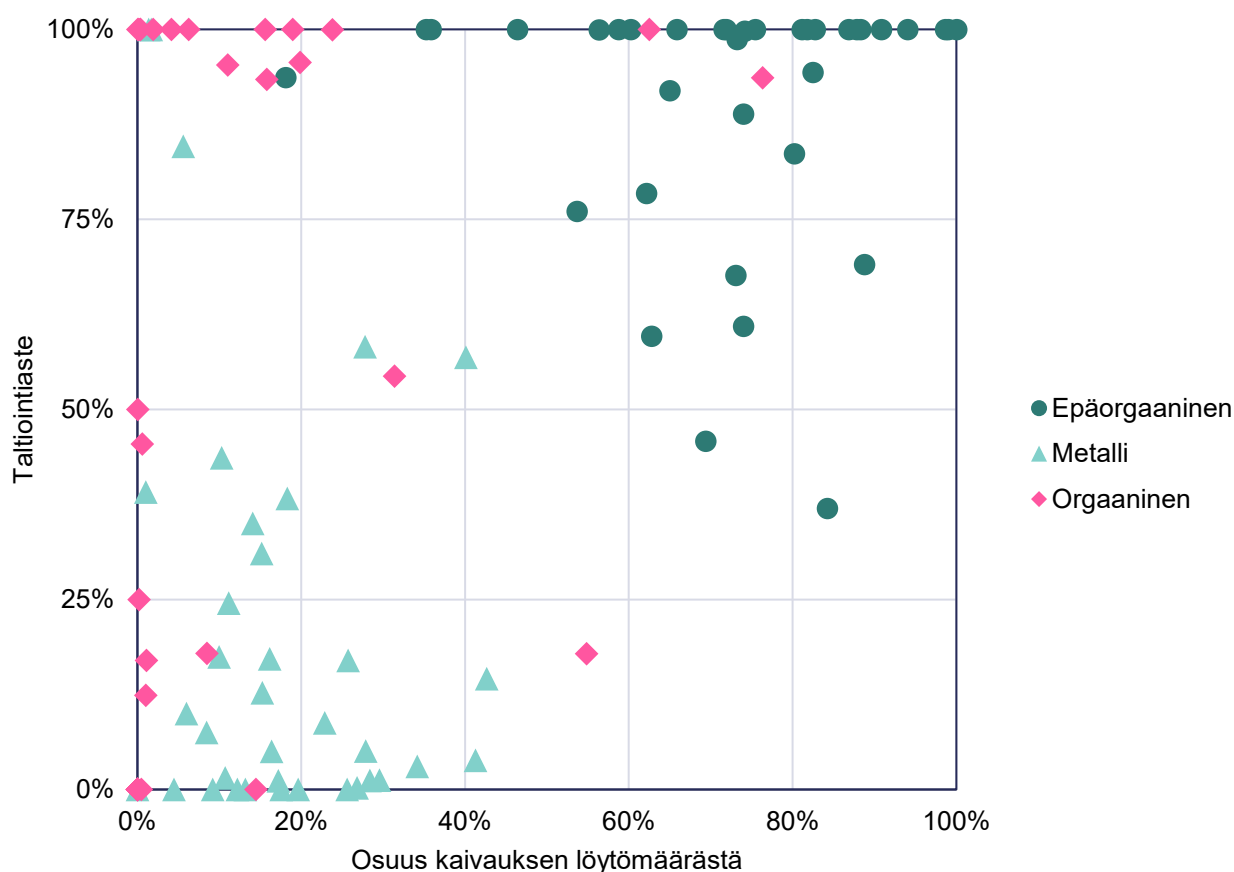
²² Uotila et al. 2024a

²³ Saloranta 2017a; Saloranta 2017b; Uotila ja Vidgren 2021c; Helamaa et al. 2022b; Uotila ja Vidgren 2022c; Uotila et al. 2025c

²⁴ Tuovinen et al. 2011; Pihlman et al. 2012; Pihlman et al. 2014; Saloranta et al. 2014; Uotila ja Vidgren 2021b; Helamaa et al. 2022

²⁵ Uotila ja Vidgren 2022b

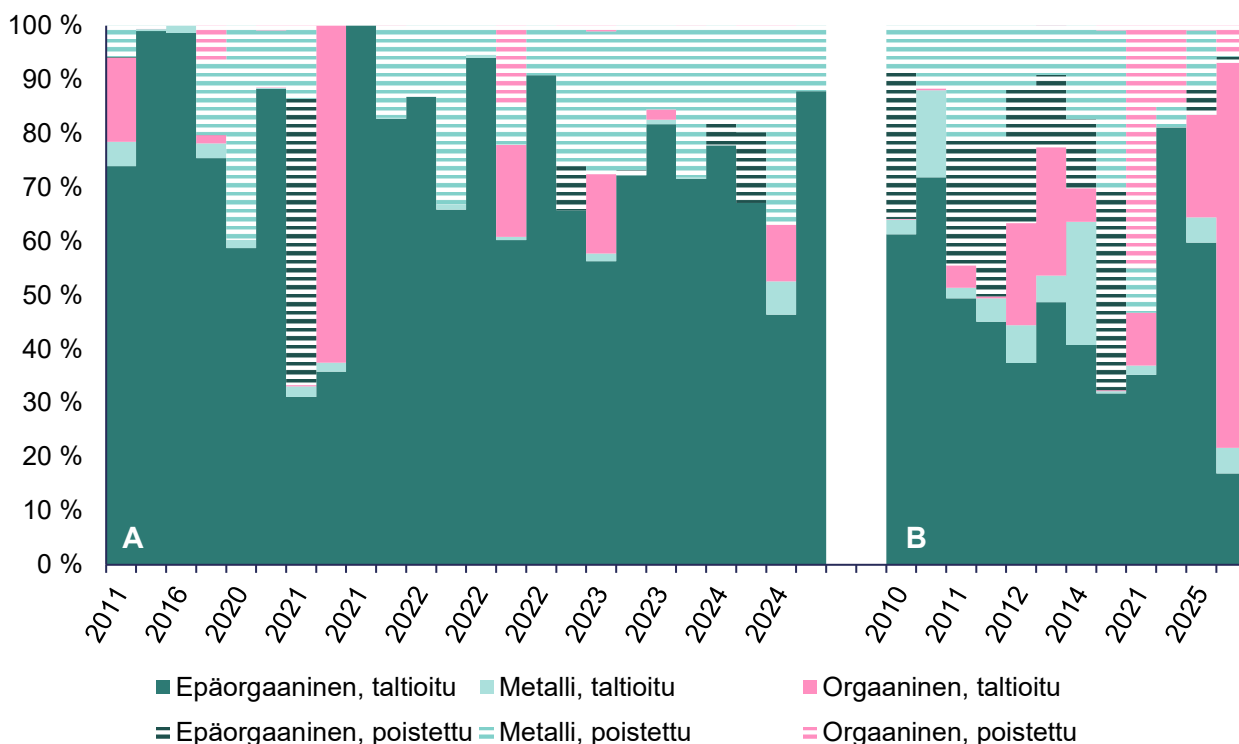
taltioitu muita tutkimuksia enemmän (90–100 %). Orgaanisen materiaalin poistoja on joissain tapauksissa tehty löytöjen huonon säilyneisyyden ja konservointitarpeen perusteella.²⁶ Orgaanisen löytöaineiston taltiointiperusteena mainitaan muun muassa selkeät esineet.²⁷

Kuvaaja 4. Pistekuvaaja vuosina 2010–2025 tehtyjen tutkimusten (ks. tarkempi rajaus tekstistä) löytöaineistojen koostumuksesta ja taltiointiasteesta. Kukin piste kuvaa yhden tutkimuksen orgaanista materiaalia, metalleja tai muita epäorgaanisia materiaaleja. Pisteen sijainti vaaka-akselin mukaisesti kertoo materiaalin osuuden tutkimuksen löytöaineistosta, ja pystyakseli kyseisen materiaalin taltiointiastetta. Esimerkiksi kuvaajassa yläoikealla olevissa tutkimuksissa kyseistä löytöryhmää on sekä löytynyt runsaasti että taltioitu kattavasti.

²⁶ Uotila ja Vidgren 2021a; Uotila ja Vidgren 2021b; Helamaa et al. 2022b; Uotila ja Vidgren 2022b

²⁷ Uotila ja Vidgren 2021b; Uotila ja Vidgren 2021c

Kuvaaja 5. Tutkimusten löytöaineisto jaoteltu materiaalin mukaan taltioituihin (tasainen täyttö) ja poistettuihin (vaakaviivoitus). Pylväät kuvaavat yksittäisiä tutkimuksia, jotka on järjestetty kenttätöiden aloittamisvuoden mukaan vaakaksi-akselille. Vasemmalla olevassa kuvaajassa (A) on tutkimukset, joissa vanhimmat löydöt ovat pääasiassa 1500-lukua myöhempiä, ja oikealla olevassa kuvaajassa (B) tutkimukset, joissa myös keskiaikaisia tai 1500-luvun löytöjä on ainakin jonkin verran. Jako on karkea.

Orgaaninen löytöaineisto on Turussa yleensä erityisen hyvin säilynyt keskiajan kulttuurikerroksissa. Kaikki tutkimukset eivät kuitenkaan ole sijoittuneet keskiaikaisen kaupungin alueelle, eivätkä kaikki sen alueelle sijoittuneet tutkimukset ole ulottuneet keskiaikaisiin kulttuurikerroksiin asti. Kuvaajassa 5 tutkimukset on karkeasti jaoteltu sen mukaan, onko niissä tehty keskiajan tai 1500-luvun löytöjä. Jaottelun tarkoituksena on tarkastella sitä, miten paljon tutkimuskohde vaikuttaa taltiointikäytäntöihin.²⁸

Kuten edellä todettiin, metallilöytöjä on kaupunkikaivauksilla karsittu melko runsaasti. Kuvaajan 5 jaottelun perusteella keskiaikaan tai 1500-luvulle ulottuvissa tutkimuksissa metalliesineitä on taltioitu jonkin verran enemmän, vaikka edelleen niistä suuri osa on poistettu. Epäorgaanista aineistoa on näissä tutkimuksissa yleisesti ottaen poistettu tavallista laajemmin. Tarkastelua ei tehty löytöta-solla, eikä siksi ole mahdollista sanoa, minkä aikaisiksi poistetut löydöt ajoittuvat, mutta raporteihin kirjattujen poistokäytäntöjen perusteella epäorgaanisen löytöaineiston poistot ovat painottuneet tutkimusten nuorimpiin konteksteihin. Jaottelu kuvastaa myös, kuinka vähän 1600–1800-lukujen

²⁸ Kuvaajan 5 kaksi oikeanpuoleisinta tutkimusta ovat Muuritutkimus Oy:n vuonna 2025 tekemät Hämeenka-dun ja Uudenmaankadun koetutkimukset, jotka liittyivät Turun raitiotiehankeeseen suunnitteluvaiheeseen. Näissä koetutkimuksissa noudatettiin raporttien mukaan tämän suosituksen 24.3.2025 päivättyä luonnosta. Erityisesti Uudenmaankadun koetutkimuksessa orgaanista löytöaineistoa on löytynyt huomattavia määriä (Uotila et al. 2025b).

kerroksista pääsääntöisesti löytyy orgaanista materiaalia.²⁹ Keskiajan tutkimuskohteilla orgaanista löytöaineistoa on sen sijaan useammin säilynyt merkittäviä määriä, ja näissä tutkimuksissa orgaanisen aineiston poistoja on pääasiassa tehty suhteellisen vähän.

Tutkimusraporttien sekä löytö- ja poistoluetteloiden perusteella löytöaineiston valikointikäytännöt Turun kaupunkiarkeologisissa tutkimuksissa ovat kytkeytyneet löytökontekstien eheyteen sekä löytöjen tutkimukselliseen arvoon ja joissain tapauksissa niiden kuntoon. Yleisesti pintakerroksista, ajoitukseltaan nuorista tai sekoittuneista purku- ja täyttökerroksista aineistoa on karsittu systemaattisesti. Sen sijaan vanhemmista kerroksista löytynyttä, tai johonkin kokonaisuuteen, kuten rakennukseen liittyviä löytöjä on taltioitu kokonaisemmin. Erityisesti konservointia vaativien löytöryhmien kohdalla karsintaa on tehty enemmän, mutta niidenkin poistoissa on tutkimusraporttien mukaan painotettu pintakerrosten ja nuorien sekoittuneiden kontekstien aineistoa.

Aikaisemmat ohjeistukset löytöjen taltioinnista

Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet

Museoviraston laatimissa Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeissa löytöjen talteenottoa ja löytöaineistojen mahdollista valikointia käsitellään tiiviisti. Ohjeissa todetaan,³⁰ että löytöjen määrää, laatua ja niistä aiheutuvia konservointitarpeita tulee pyrkiä arvioimaan jo esitutkimusvaiheessa, erityisesti kun tutkitaan rautakauden tai historiallisen ajan kohteita, tai kohteita, joissa orgaaninen aines voi olla hyvin säilynyttä.

Löydöt käsitellään ja pakataan erillisen ohjeistuksen mukaisesti. Löydöille tulee hakea päänumero Museoviraston arkeologisista kokoelmista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jälkityövaiheessa löydöt puhdistetaan, luetteloidaan ja numeroidaan. Konservointia tarvitsevat löydöt on konservoitava, ja niiden osalta on konsultoitava konservaattoria.

Löytöaineiston valikointiin ja karsintaan liittyen ohjeissa todetaan, esihistoriallisilla kohteilla löydöt talletetaan laatuohjeiden mukaan pääsääntöisesti kokonaisuudessaan. Historiallisen ajan ja erityisesti kaupunki- ja meriarkeologisilla kohteilla niin sanotut massalöytöjä, jollaisiksi laatuohjeissa mainitaan esimerkiksi rautanaulat, talletetaan toisinaan vain valikoiden. Valikointi tehdään laatuohjeiden mukaan vasta jälkityövaiheessa kohteen tulokinnan ja merkityksen perusteella. Resentit löydöt voidaan jättää tallettamatta jo kentällä.

Tarkemmin valikoinnista laatuohjeissa todetaan, että sekoittuneista peltomultakerroksista, täyte- ja maakerroksista tai purkukerroksista löytöjä voi tallettaa otoksena esimerkiksi löytöryhmän tai iän perusteella. Ohjeiden mukaan keskeinen valintakriteeri on löydön, löytöryhmän tai löytöyhteyden tutkimuksellinen informaatioarvo.

²⁹ esim. Uotila ja Vidgren 2021b, Uotila ja Vidgren 2022c, Uotila ja Vidgren 2023, Uotila et al. 2025a

³⁰ Museovirasto 2020: 44–46

Poistettavista löydöistä ohjeistetaan kirjaamaan perustiedot (materiaali, paino, laji) luetteloon. Lisäksi poistettavat löydöt tulee ohjeiden mukaan valokuvata. Jos poistettavia löytöjä on paljon, voi ne ohjeiden mukaan ryhmitellä yhteen kuvaan tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Joidenkin, kuten reseranttien löytöjen osalta voi riittää, että löytöyhteyden tai rakenteen kuvauksessa mainitaan, mitkä löydöt on jätetty tallettamatta.

Turun museokeskuksen kirjaamat löytöjen poisto- ja taltiointikäytännöt 2017

Turun kaupunginmuseo on kirjannut löytöesineistön valikointiin liittyviä käytänteitä 5.7.2017 päivättyyn asiakirjaan. Asiakirjan pääasiallinen tarkoitus oli toimia keskustelun alustuksena, eikä sitä ollut laadittu ohjeistamaan tulevia tutkimuksia.

Asiakirjassa kuvataan ensin löytöjen taltiointiin liittyviä yleisiä periaatteita. Löytöaineisto on jaoteltu taltioitaviin, dokumentoinnin jälkeen poistettaviin sekä metallien osalta röntgenkuvattaviin löytöihin, joiden taltiointi- ja konservointipäätöksiä on tehty kuvaamisen jälkeen. Konservoitavien löytöjen poistoista on päätetty yhdessä konservaattorin kanssa.

Käytäntöjen mukaan tutkimuksellisesti informatiivisten kontekstien kaikki löydöt on voitu ikään katsomatta tallettaa. Löytöjä, jotka eivät vaadi konservointia, on talletettu herkemmin kuin konservointia vaatineita. Toisaalta esimerkiksi kattotiiliä ei aikaisemmin ollut taltioitu, vaikka viime vuosina tässä oli tapahtunut asiakirjan mukaan muutos.

Esineryhmäkohtaisesti käytännöt on listattu seuraavasti:

Metallit on jaettu röntgenkuvausta varten nauloihin, epämääräisiin möykkyihin ja selviin ns. I-luokan esineisiin. Röntgenkuvauksen jälkeen käytäntönä on ollut poistaa metalleista ainoastaan 1600-lukua nuorempia nauloja (taltioitu otoksena selvästi rakenteeseen liittyviä tai hyvin säilyneitä kapaleita), vartaita, kiskoja muuta ns. romua. Lisäksi konservaattorin arvion perusteella on röntgenkuvauksen jälkeen voitu poistaa minkä tahansa ikäisiä metallilöytöjä, jos ne ovat olleet säilymisasteeltaan epätoivoisia konservoitavia. Lisäksi 1600-luvun epäinformatiivisista konteksteista löytyneitä metallilöytöjä on voitu poistaa harkinnan mukaan. Kaikki rahat on sen sijaan taltioitu. 1600-lukua vanhempien metalliesineiden poistoja ei mainita.

Lasilöydöistä todetaan, että nuoret lasit eivät yleensä vaadi konservointia. 1700-lukua vanhempien lasilöytöjen poistamista ei käytännöissä mainita. 1600-lukua nuoremista laseista on taltioitu pullojen suureunat, pohjat, korkit sekä nyrhityt ja paksut ikkunalasien reunat. Pullojen tavanomaiset kylkipalat ja ikkunalasien muut palat on poistettu. Pikareita ja muita lasiastioita on 1600-lukua nuoremmissa aineistoissa taltioitu otoksena, jossa ovat edustettuina laadukkaasta kontekstista löytyneitä tai hyväkuntoisia yksilöitä.

Saviastian paloja eli astiakeramiikkaa ei käytäntöjen mukaan ole juurikaan poistettu, paitsi lähinnä sekoittuneista konteksteista.

Orgaanisesta materiaalista koostuvista löydöistä (tekstiili, luu, puu, nahka) todetaan, että aineistot on taltioitu kokonaisuudessaan. Keskiaikaa ja 1500-lukua nuoremmista kerroksista näiden todetaan olleen harvoin säilyneenä.

Rakennefragmentteja on otettu talteen rakenteista, rakennuksista tai muuten informatiivisista konteksteista. Käytännöt ovat vaihdelleet materiaalin (puu, kivi, tiili, laasti) mukaan. Kattotiilistä mainitaan, että on otettu talteen 1700-lukua vanhemmat ja nuoremmista aineistoista otoksena, toisaalta joillain kaivauksilla on taltioitu kaikki, tai ei lainkaan kattotiiliä.

Luut on käytänteiden mukaan pääasiassa otettu talteen. Selvästi epäinformatiivista konteksteista, kuten purkukerroksista, luita on poistettu joko jo kentällä tai jälkitöissä. Kuitenkaan 1600-lukua vanhempia luita ei ole poistettu kuin hyvin harkinnanvaraisesti. Lisäksi todetaan, että vuodesta 2003 lähtien informatiivisista konteksteista on otettu 30 litran pienluunäyte.

Taulukko 2. Turun museokeskuksen aikaisemmin kirjaamien poisto- ja taltiointikäytäntöjen, Museoviraston laatimien Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeiden sekä Turun kaupunginmuseon uuden suosituksen keskeiset erot esineryhmittäin.

Esineryhmä	Käytännöt 2017	Laatuohjeet 2020	Suositus 2026
Puut ja tuohet	Kaikki orgaaniset on taltioitu.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset puulöydöt voivat olla massalöytöjä.	Puu- ja tuohilöytöjen kohdalla tulisi pyrkiä mahdollisimman edustavaan otokseen, jossa keskiaikaista aineistoa karsitaan harkiten, pääasiassa tarvittaessa runsaslukuisista löytöryhmistä (esim. kimmet, työstöjäte), ja nuorempien löytöjen osalta taltiointi mahdollisimman edustavana otoksena voi olla riittävä.
Luuesineet	Kaikki orgaaniset on taltioitu.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, voivatko luuesineet olla massalöytöjä.	Luuesineitä ja työstöjätettä tulisi poistaa ainoastaan hyvin harvoin, esimerkiksi huonon kunnan tai sekoittuneen löytökontekstin vuoksi.
Nahka	Kaikki orgaaniset on taltioitu.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset nahkalöydöt voivat olla massalöytöjä.	Nahkalöytöjen kohdalla tulisi pyrkiä mahdollisimman edustavaan otokseen, jossa keskiaikaista aineistoa karsitaan harkiten, ja nuorempien löytöjen osalta taltiointi mahdollisimman edustavana otoksena voi olla riittävä. Nahkaan liittyvää työstöjätettä taltioidaan otoksena ja näytteinä.
Tekstiilit	Kaikki orgaaniset on taltioitu.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset tekstiililöydöt voivat olla massalöytöjä.	1700-lukua vanhemmat suositellaan taltioimaan, myöhempiä löytöjä otoksena.

Esineryhmä	Käytännöt 2017	Laatuohjeet 2020	Suositus 2026
Meripihka	Ei mainita.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, voivatko meripihkaesineet olla massalöytöjä.	Suosittelaaan taltioitaviksi.
Saviastiat	Poistettu lähinnä vain sekoittuneista konteksteista löytyneitä.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset saviastialöydöt voivat olla massalöytöjä.	1700-lukua vanhemmat saviastiat suositellaan taltioitaviksi, ja myöhemmistä aineistosta poistoja suositellaan tehtävän löytöjen informatiivisuuden pohjalta.
Kaakelit	Aikaisemmin ei juurikaan ollut taltioitu, mutta käytänteissä oli viime vuosina tapahtunut muutos.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset kaakeliölöydöt voivat olla massalöytöjä.	Suosittelaaan taltioitavan kaakeleiden levyosat, myöhäisimmistä aineistoista otoksena, ja kiinnityslistoja lähinnä vanhemmista aineistoista ja otoksena.
Kiviesineet	Ei mainita.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset kiviesineet voivat olla massalöytöjä.	Kiviesineet suositellaan taltioitaviksi, piitä ja esimerkiksi hiointen katkelmia otoksena.
Kuonat	Ei mainita.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset kuonalöydöt voivat olla massalöytöjä.	Suosittelaaan taltioitavan erityisesti metallien työstöön liittyvää kuonaa ja lasikuonaa, muunkaltaisia lähinnä otoksena.
Lasit ja lyijypuitteet	1600-lukua nuorempaa lasiaineistoa on taltioitu otoksena, vanhempia ei ole poistettu.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset lasilöydöt voivat olla massalöytöjä.	Keskiaikainen lasiaineisto suositellaan taltioitavan kokonaisuudessaan, nuorempia aineistoja lähinnä otoksena. Suosituksessa on listattu erityisiä löytötyyppejä, jotka olisi syytä taltioida nuoremistakin kerroksista.
Liitupiiput	Ei mainita.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset liitupiiput voivat olla massalöytöjä.	Kopat, koristellut varren palat ja muut erityiset piippulöydöt suositellaan taltioitaviksi, varren paloja nuoremistakin kerroksista otoksena.
Metallit	1600-lukua nuorempia nautoja, möykkyjä ja "romua" on poistettu, samoin hyvin vaikeasti konservoitavia esineitä iästä riippumatta. 1600-luvun epäinformatiiviset kontekstit ovat myös olleet poistoperusteena.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt, kuten rautanautat, otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Muilta osin metalliesineisiin ei oteta kantaa.	1700-lukua vanhemmat esineet suositellaan pääsääntöisesti taltioitaviksi, ja myöhemmistä kerroksista otoksina. Nautoja ja "lattaraudan" katkelmia voi myös vanhemmista kerroksista ottaa talteen otoksena.
Palanut savi	Ei mainita.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt	Selvät savitiivisten palat suositellaan taltioitavan.

Esineryhmä	Käytännöt 2017	Laatuohjeet 2020	Suositus 2026
		otetaan talteen toisinaan vain valikoiden.	
Rahat	Kaikki rahat on taltioitu.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, voivatko rahalöydöt olla massalöytöjä.	1600-luvun ja nuorempien rahojen taltiointi otoksena voi olla riittävä, vanhemmat raha-aineistot suositellaan taltioitavan kokonaisuudessaan.
Rakennefragmentit	Rakenteista tai informatiivisista konteksteista taltioitu puuta hyvin harkiten, erikoisia kivilaatuja, laastinäytteitä, kattotiiliä vaihtelevan käytänteen mukaan, tiiliä edustavina esimerkkeinä tai erikoisyksiköitä ja muototiiliä edustavina esimerkkeinä.	Rakennefragmenttien taltioimista ei ohjeisteta.	Suosituksessa annetaan tarkempia ohjeistuksia rakennefragmenttien suhteen. Tiiltä ja laastia suositellaan taltioitavan 1200–1300-luvun kerroksista, muuten edustavana otoksena. Kattotiilien osalta otoksessa suositellaan painotettavan 1700-lukua vanhempaa aineistoa. Puurakenteita taltioidaan vain erikoistapauksissa, ja kivirakenteista otetaan näytteitä erikoisista kivilajeista tai työstetyistä kappaleista.
Ei-esineelliset eläinluut	Luut seulomalla otettu talteen, ja lisäksi on otettu 30 litran pienluunäyte edustavista konteksteista. Selvästi epäinformatiivisista konteksteista (esim. purkukerros) ei ole taltioitu; kuitenkin 1600-lukua vanhemmista kerroksista on poistettu vain hyvin harkinnanvaraisesti.	Historiallisen ajan kohteilla massalöydöt otetaan talteen toisinaan vain valikoiden. Ei oteta kantaa, minkälaiset eläinluut voivat olla massalöytöjä.	Luuaineistoa voi taltioida kontekstien informatiivisuuteen perustavana otoksena, mutta ei suositella varsinaisesti kontekstin ikään perustuvaa otantaa. Lisäksi suositellaan ottamaan 30 litran pienluunäytteitä.
Ihmisluit	Ei mainita.	Ei ohjeisteta tarkemmin.	Ihmisluita voidaan taltioida kokoelmiin, kun siihen on tutkimukselliset perusteet.

Yhteenveto suosituksen vaikutuksista

Arkeologisissa tutkimuksissa löytyvän aineiston taltiointiin ja poistoihin liittyviä päätöksiä tehdään tapauskohtaisesti, eikä kattavia valtakunnallisia taltiointikäytänteitä ohjaavia linjauksia ole. Taltiointikäytännöt määrittävät usein tutkimuskohteen ja tutkimuksen tavoitteiden mukaan. Keskeisintä löytöaineiston taltioinnista ja poistamisesta päätettäessä on löytöjen ja niiden kontekstin informaatiorvo.

Pääsääntöisesti arkeologisissa tutkimuksissa noudatetut taltiointikäytännöt ovat olleet verrattain yhdenmukaisia. Käytännöt ovat myös muuttuneet, kun tieto eri löytöryhmien tutkimuksellisesta potentiaalista on kehittynyt. Taltiointikäytänteisiin vaikuttavat kuitenkin myös tutkimuksiin ja kokoelmienhallintaan käytössä olevat resurssit. Erityisesti kustannuskysymyksiä liittyy konservointia vaativien esineiden säilyttämiseen.

Turun kaupunginmuseon ja työryhmän laatimien Turun kaupunkiarkeologisten löytöjen taltiointi- ja poistokriteerien noudattamisesta aiheutuvia mahdollisia tutkimuksellisia ja kustannuksellisia vaikutuksia tarkasteltiin kahdella tavalla. Ensin selvitettiin Turun kaupunkikaivausalueella aikaisemmin tehtyjen tutkimusten löytöaineistojen muodostumista ja valikointia. Tarkastelun perusteella on mahdollista todeta, että Turun kaupunkikaivausalueella tehdyissä arkeologisissa tutkimuksissa on huomattavaa variaatiota sekä tutkimuskohteen löytöaineistossa että sen taltiointiasteessa. Eri tekijöiden erottaminen toisistaan on vaikeaa, mutta joitain yleislinjoja viime vuosikymmenten löytökokoaisuuksista kuitenkin nousee. Pääsääntöisesti vaikuttaa siltä, että tutkimuksissa, joissa orgaanista löytöaineistoa on löydetty runsaasti, sitä on yleensä myös kattavasti taltioitu. Sen sijaan metallilöytöjä, pääsääntöisesti nuorimmista kerroksista, on melko laajalti kaivauksilla poistettu. Muuta epäorgaanista materiaalia sen sijaan on pääasiassa poistettu melko harvoin. Epäorgaaniset materiaalit muodostavatkin selvästi suurimman osuuden Turun kaupunginmuseon arkeologisista kokoelmista.

Seuraavaksi suosituksia verrattiin aikaisempaan alueelliseen ja valtakunnalliseen taltiointiohjeistukseen. Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin verrattuna voidaan todeta, että suositukset eivät ole niiden kanssa ristiriidassa. Turun kaupunginmuseo katsoo, että laaditut suositukset täydentävät laatuohjeita Turun kaupunkiarkeologisten aineistojen osalta. Turun aikaisempia taltiointilinjauksia edustavat vuonna 2017 Turun kaupunginmuseon kirjaamat periaatteet, jotka heijastavat museon aikaisemmin tekemien tutkimusten käytänteitä. Niihin verrattuna uudet suositukset ovat monilta osin joustavampia, ja korostavat löytöaineiston taltioimista mahdollisimman edustavana otoksena.

Arkeologisen tutkimuksen löytöaineisto on monen tekijän summa. Taltiointikäytännöt ja niistä aiheutuvat kustannukset riippuvat esimerkiksi tutkimuskohteesta ja löytökontekstien laajuudesta, laadusta ja iästä. Kustannukset ovat luonnollisesti korkeammat, kun kaivetaan Turun paksuja ja orgaanista ainesta hyvin säilyttäneitä keskiajan konteksteja. Tutkimuksen johtaja ja tutkimusryhmä vastaavat siitä, että tutkimuksissa talletetaan löytöjä riittävällä tarkkuudella kohteen erityislaatuisuus sekä tutkimuksellinen informaatiorvo ja potentiaali huomioiden. Turun kaupunginmuseon ja työryhmän laatimat suositukset tarjoavat tehokkaan työkalun löytöaineiston valikointiin.

Lähteet

Arkistolähteet

Museoviraston arkisto

Ainasoja, Mika 2012. Turku VII Linnankatu 35a ”Sininen talo” 2011 (ST11). Kaupunkiarkeologiset kaivaukset. Turun museokeskus.

Helamaa, Maija; Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2022a. Turku, Hämeenkatu 8. Arkeologinen koekai-
vaus Turun vanhalla asemakaava-alueella kesällä 2022. Muuritutkimus Oy.

Helamaa, Maija; Vidgren, Jani & Uotila, Kari 2022b. Turku, Hämeenkatu 10. Arkeologinen koekai-
vaus Turun vanhalla asemakaava-alueella kesällä 2022. Muuritutkimus Oy.

Kallio, Aliisa; Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2023. Turku, Porthaninkatu 3 (Gadolinia). Arkeologinen
kaivaus 8.5.–30.5.2023. Muuritutkimus Oy.

Pihlman, Aki; Pukkila, Jouko, Suhonen, Mervi; Harjula, Janne; Saloranta, Elina & Seppänen, Liisa
2000. Arkeologiset tutkimukset Åbo Akademin tontilla (Turku I/7/4) vuonna 1998. Turun maakunta-
museo.

Pihlman, Aki; Saloranta, Elina; Ainasoja, Mika; Hukantaival, Sonja; Lompolo, Virva & Martiskainen,
Heidi 2010. Turku II, Pinella. Kaupunkiarkeologinen tutkimus 2010. Turun museokeskus.

Pihlman, Aki; Hukantaival, Sonja; Lompolo, Virva; Martiskainen, Heidi & Saloranta, Elina 2012.
Turku I, Tuomiokirkonpuisto. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2011. Kaivausraportti. Turun museo-
keskus.

Pihlman, Aki; Saloranta, Elina; Hukantaival, Sonja; Lompolo, Virva & Martiskainen, Heidi 2014.
Turku II, VI. Kirjastosilta. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2011, 2013. Kaivausraportti. Turun mu-
seokeskus.

Saloranta, Elina & työryhmä 2014. Turku II. Aurajoen itäinen rantalaituri. Kaupunkiarkeologinen
kaivaus 2012. Kaivausraportti. Turun museokeskus.

Sipilä, Jukka 2013. Turku VII-5-9 Linnankatu 35b. Kaupunkiarkeologinen pelastuskaivaus 2012.
Kaivausraportti. Turun museokeskus.

Suomi, Lauretta; Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2022. Turku, Linnankatu 17. Arkeologiset koetutki-
mukset. Muuritutkimus Oy.

Tuovinen, Tapani; Ainasoja, Mika; Hukantaival, Sonja; Lompolo, Virva; Martiskainen, Heidi; Pihl-
man, Aki & Saloranta, Elina 2011. Brahenpuisto ja Porthaninpuisto. Kaupunkiarkeologinen kaivaus
2010. Kaivausraportti. Turun museokeskus.

Uotila, Kari 2020. Turku, Yliopistonkatu 14–16. Arkeologinen valvonta vesilinjatyoimaalla 29.9.–
13.10.2020. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari 2021. Turku, Kauppahallin kortteli 2021. Koetutkimus 20.9.–12.10.2021. Muuritutkimus
Oy.

Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2021a. Turku, Yliopistonkatu 5. Arkeologinen kaivaus 6.7.–21.8.2020 ja
arkeologinen konekaivuun valvonta 16.12.–30.12.2020. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2021b. Turku, Kaupungintalo, Aurakatu 2–4 & Linnankatu 14. Arkeolo-
ginen koetutkimus 12.4.–4.6.2021. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2021c. Turku, Tuomiokirkontori. Arkeologinen koetutkimus 9.8.–
16.8.2021. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2021d. Turku, Kauppiaskatu. Arkeologinen valvontatutkimus 24.5.–8.9.2021. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2022a. Turku, Martinkatu 2. Arkeologinen koetutkimus 9.5.–18.5.2022. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2022b. Turku, Vähä Hämeenkatu 15. Arkeologinen koekaivaus 15.8.–23.8.2022. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2022c. Turku, Turun ortodoksinen kirkko. Arkeologinen kaivaus 19.9.–27.10.2022. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari & Vidgren, Jani 2023. Turku, Eerikinkatu 8. Arkeologinen koetutkimus 26.6.–12.7.2023. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari; Vidgren, Jani & Laine, Anniina 2024a. Turku, Linnankatu 45. Arkeologiset tutkimukset Pyhän Mikaelin kirkon kirkkomaalla 2024. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari; Vidgren, Jani; Ronkainen, Maria & Järvinen, Niko 2024b. Turku, Vähä Hämeenkatu 15. Arkeologinen paalutus- ja putkikaivantovalvontatutkimus 2.10.2023–16.4.2024. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari et al. 2025a. Turku, Aurakatu 2–4 Kaupungintalokortteli, rakennukset 1, 2, 3 & 5. Koekaivaukset 30.11.2024–5.3.2025. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari; Vidgren, Jani & Helamaa, Maija 2025b. Turku, Uudenmaankatu. Raitiotien suunnittelu-hankkeen arkeologinen koekaivaus Porthanin- ja Brahenpuiston välisellä katualueella keväällä 2025. Muuritutkimus Oy.

Uotila, Kari; Vidgren, Jani & Helamaa, Maija 2025c. Turku, Hämeenkatu 16. Raitiotien suunnittelu-hankkeen arkeologinen koekaivaus katualueella Hämeenkatu 16:n edustalla keväällä 2025. Muuritutkimus Oy.

Turun kaupunginmuseon arkisto

Pukkila, Jouko 2017. Turku, Harppuunakortteli. Kaupunkiarkeologinen valvonta. Turun museokeskus.

Saloranta, Elina 2017a. Turku II Rettiginrinne. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2014. Kaivausraportti. Turun museokeskus.

Saloranta, Elina 2017b. Turku II Katedraalikoulu. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2014–2015. Kaivausraportti. Turun museokeskus. Keskenäinen raporttiluonnos.

Digitaaliset lähteet

Museovirasto 2020. Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet. Haettu 30.1.2026. [<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>].

